

VOJENSKÉ PIESNE SLOVÁKOV VO VOJVODINE: TRADIČNÝ PIESŇOVÝ ŽÁNER A JEHO PREMENY V MINORITNOM PROSTREDÍ

KRISTINA LOMEN

Mgr. art. Kristina Lomen, PhD.; Ústav hudobnej vedy SAV, Dúbravská cesta 9, 841 04, Bratislava 4; e-mail: kristina.lomen@savba.sk

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2166-6875>

ABSTRACT

This article focuses on research of military and recruiting songs in the Slovak ethnic enclave in Vojvodina, which hitherto have not been closely researched or evaluated. Song material was excerpted from selected archival holdings and published song collections; besides these, it is also drawn from song repertoire which the author documented during her own field work in certain localities of Vojvodina. Military songs are classified in a number of groups (as defined by the Slovak ethnomusicologist Soňa Burlasová), which are more closely characterised from the thematic and musical standpoints. The author compares the excerpted song material with military and recruiting songs from the territory of Slovakia, while pointing to their changes in the new setting of the Slovak enclave in Serbia.

Key words: military songs, ethnic enclave, repertoire, comparison, changes

Vstup do problematiky

Slovenská etnická enkláva vo Vojvodine (Srbská republika) existuje takmer tri storočia. Okrem etnického povedomia, jazyka a konfesie si až po súčasnosť zachovala rozmanité prejavy tradičnej kultúry, ktorej súčasťou sú aj ľudové piesne. Avšak ich výskumu v prostredí vojvodinských Slovákov sa dosiaľ nevenovala taká pozornosť, akú

by si boli zaslúžili. Aj keď záujem o ľudové piesne z tohto prostredia prejavili domáci i zahraniční bádatelia, vo väčšine prípadov ich výskumy zostali v dokumentačnej rovine.¹ Výsledkom dlhoročnej práce viacerých zberateľov sú rukopisné piesňové zbierky, tlačené piesňové edície a fondy zvukových nahrávok, ktoré dosiaľ neboli odborne spracované. V dôsledku nedostatočne preskúmaného piesňového materiálu z prostredia vojvodinských Slovákov v značnej miere chýbajú poznatky teoreticko-analytického charakteru, ktoré by napokon mohli vyústiť do prác syntetizujúceho a komparatívneho zamerania.²

Medzi málo preskúmané oblasti v rámci etnomuzikologického výskumu v prostredí slovenskej etnickej enklávy vo Vojvodine možno zaradiť aj tradičné piesňové druhy a žánre. Parciálne zmienky o niektorých z nich nachádzame v literatúre,³ avšak ich systematické spracovanie sa nikdy neuskutočnilo.

Predkladaná štúdia dopĺňa niektoré z chýbajúcich poznatkov, pričom je zameraná na jeden piesňový žáner – vojenské piesne. Tejto problematike sme sa po prvýkrát venovali v rámci monografie s názvom *Tradičná piesňová kultúra Slovákov v Starej Pazove v Srbsku*.⁴ Už na tomto mieste sa ukázalo, že vojenské piesne zastávajú dôležité miesto v piesňovom repertoári lokálneho obyvateľstva. K hlbšiemu preskúmaniu tohto piesňového žánru v prostredí slovenskej etnickej enklávy vo Vojvodine nás podnietil aj historický fakt, že viaceré lokality obývané slovenským etnikom patrili k pohraničným oblastiam habsburskej monarchie, pričom vojenské a regrútske piesne mohli tvoriť významnú súčasť lokálneho piesňového repertoáru. Vojenské piesne v tomto prostredí mali ešte v nedávnej minulosti významné postavenie pri vyprevádzaní mladých

¹ URBANCOVÁ, Hana: *Vybrané kapitoly z dejín slovenskej etnomuzikológie*. Bratislava : Ústav hudobnej vedy Slovenskej akadémie vied, 2016, s. 63-85.

² ELSCHÉKOVÁ, Alica: Výskum ľudových piesní na Slovensku a u Slovákov v zahraničí. In: SKLABINSKÁ, Milina (ed.): *Slovenská hudba vo Vojvodine*. Zborník prác 1. konferencie muzikológov a hudobných odborníkov. Nový Sad, 16. apríla 2005. Nový Sad : Národnostná rada slovenskej národnostnej menšiny v Srbsku a Čiernej Hore, 2006, s. 9-25.

³ Napr. BURLASOVÁ, Soňa: Vplyv dvojakeho osídlenia na piesňový folklór Selenče (I). In: *Slovenský národopis*, roč. 19, 1971, č. 3, s. 453-487. BURLASOVÁ, Soňa: Vplyv dvojakeho osídlenia na piesňový folklór Selenče (II). In: *Slovenský národopis*, roč. 19, 1971, č. 4, s. 625-652. ŠVEHLÁK, Svetozár: Život v piesni. Príspevok k štúdiu ľudových balád zo Starej Pazovy. In: TURČAN, Ján (ed.): *Stará Pazova 1770 – 1970*. Zborník štúdií a článkov. Nový Sad : Obzor, 1972, s. 327-339. ŠVEHLÁK, Svetozár: Ľudová balada u juhoslovanských Slovákov. Príspevok k poznaniu života folklórneho žánru v izolovanom prostredí. In: *Slovenský národopis*, roč. 23, 1975, č. 2, s. 252-258. BURLASOVÁ, Soňa: *Katalóg slovenských naratívnych piesní. / Typenindex slowakischer Erzähllieder*. Zväzok 1 – 3. Ed. Eva Krekovičová. Bratislava : Veda – Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1998. BENKOVÁ, Kvetoslava: *Od Petrovca do Málinca. Zbierka slovenských ľudových piesní. I. časť. Svadba*. Báčsky Petrovec : Ast Kultúra, 2005. BENKOVÁ, Kvetoslava: *Od Petrovca do Málinca. Zbierka slovenských ľudových piesní. II. časť. Priadky a páračky v slove a piesni*. Báčsky Petrovec : Ast Kultúra, 2006. BENKOVÁ, Kvetoslava: *Od Petrovca do Málinca. Zbierka slovenských ľudových piesní. III. časť. Balady v slove a piesni*. Báčsky Petrovec : Ast Kultúra, 2007. BENKOVÁ, Kvetoslava: *Od Petrovca do Málinca. Zbierka slovenských ľudových piesní. IV. časť. Výročné zvyky v slove a piesni*. Nový Sad : Hlas ľudu, 2009. TIMKOVÁ, Miriam: Piesňový repertoár Slovákov na Dolnej zemi v zápisocho Karola Plicku. In: *Ethnomusicologicum VI*. Ed. Hana Urbancová. Bratislava : Ústav hudobnej vedy SAV, 2017, s. 131-182.

⁴ LOMEN, Kristina: *Tradičná piesňová kultúra Slovákov v Starej Pazove v Srbsku*. Bratislava : Ústav hudobnej vedy SAV, 2021, s. 158-167.

mužov do vojenskej služby. Na začiatku 21. storočia táto prax v Srbskej republike zanikla, v dôsledku čoho aj vojenské a regrútske piesne v súčasnosti postupne ustupujú do úzadia. Aj z tohto dôvodu považujeme za dôležité venovať im náležitú pozornosť.

Hlavným cieľom našej štúdie je priniesť obraz o stave zachovania týchto piesní a predstaviť ich základnú klasifikáciu najmä z tematického a hudobnosťového hľadiska. V neposlednom rade tieto piesne zaradíme do kontextu vojenských piesní z územia Slovenska, ale zároveň poukážeme na niektoré premeny, ktoré sa udiali v novom prostredí.

Excerpcia piesňového materiálu

Piesňový materiál, o ktorý sme sa pri našom výskume opierali, sme excerpovali z viacerých zdrojov. Koncentrovali sme sa najmä na písomné zápisy (zbierky ľudových piesní). Do úvahy sme brali predovšetkým piesne, ktoré obsahujú ako textovú, tak i melodickú zložku.

Prvým zdrojom sa stali archívne pramene slovenských ľudových piesní vojvodinských Slovákov, ktoré sú uložené v inštitúciách na Slovensku. Časť piesňového materiálu sa v súčasnosti nachádza v Literárnom archíve Slovenskej národnej knižnice v Martine (ďalej SNK-LA). Ide prevažne o textové zbierky piesní pochádzajúce z niekoľkých lokalít Vojvodiny. Identifikovali sme len jednu piesňovú zbierku, ktorá okrem textov piesní obsahuje aj ich melodický zápis. Je ňou rukopisná zbierka Jána Lomena (1936 – 2004) z Kysáča, ktorá obsahuje zápisy 194 piesní z viacerých slovenských obcí vo Vojvodine z rokov 1958 – 1969.⁵ Početnejší korpus piesní z prostredia vojvodinských Slovákov je uložený v Oddelení etnomuzikológie Ústavu hudobnej vedy Slovenskej akadémie vied. Je súčasťou interných zbierkových fondov, ktoré vznikli ako výsledok výskumov a zberateľských aktivít bádateľov, ktorí pracovali v tejto inštitúcii, a ich spolupracovníkov. Nachádzajú sa tu jednak odpisy zberov pochádzajúcich od vojvodinských zberateľov, ale aj zbierky piesní, ktoré boli dokumentované samotnými pracovníkmi z Oddelenia etnomuzikológie Ústavu hudobnej vedy Slovenskej akadémie vied. Korpus zahŕňa 23 menších zbierok väčšieho alebo menšieho rozsahu z 10 lokalít Vojvodiny – z Aradáča, Boľoviec, Hajdušice, Hložian, Kovačice, Kulpína, Padiny, Pivnice, zo Selenče a zo Starej Pazovy. Celkový počet slovenských ľudových piesní z vojvodinských lokalít predstavuje 1 553 zápisov. Zo všetkých uvedených rukopisných piesňových zbierok sme excerpovali 111 vojenských piesní.

Druhým zdrojom pre excerpciu piesňového materiálu sa stali relevantné publikované zbierky slovenských ľudových piesní z Vojvodiny väčšieho formátu. Prvá z nich *Slovenské ľudové piesne zo Starej Pazovy* (1996)⁶ predstavuje vôbec prvú piesňovú zbierku väčšieho rozsahu z tohto prostredia. Obsahuje 527 piesní. Ďalšia zbierka s názvom *Keď si ja zaspievam...* (1997)⁷ pochádza z Kovačice a Padiny. V súčasnosti

⁵ Rukopisnú zbierku Jána Lomena možno nájsť pod signatúrou SNK-LA, B V/45.

⁶ FILIP, Michal – MIŠKOVIC, Juraj – KMEŤ, Martin: *Slovenské ľudové piesne zo Starej Pazovy*. Báčsky Petrovec : Kultúra, 1996.

⁷ TOMÁŠ, Pavel – BALÁŽ, Pavel: *Keď si ja zaspievam. Zbierka slovenských ľudových piesní z Kovačice a Padiny*. Martin : Matica slovenská, 1997.

predstavuje najrozsiahlejšiu zbierku, ktorá vznikla v prostredí vojvodinských Slovákov a obsahuje 870 zápisov slovenských ľudových piesní. Piesňová zbierka *Ludové piesne Slovákov vo Vojvodine* (2004)⁸ je výsledkom dlhoročnej zberateľskej činnosti dolnozemskeho zberateľa Juraja Feríka st. (1908 – 1993). Ide o najobjemnejšiu zbierku slovenských piesní z Vojvodiny pochádzajúcu od jedného autora. Zbierka obsahuje 784 piesní z dvadsiatich slovenských lokalít Vojvodiny. Piesňový materiál sme získali aj z publikovaných monografií obcí Pivnica,⁹ Boľovce,¹⁰ Vojlovica¹¹ a Silbaš,¹² ktorých súčasťou boli aj piesňové zbierky menšieho rozsahu. Celkový počet vojenských piesní, ktoré sme excerpovali z uvedených piesňových zbierok, predstavuje 212 záznamov.

V neposlednom rade sme sa opierali o výsledky z našich vlastných terénnych výskumov, ktoré sme uskutočnili v rokoch 2014 – 2018 v troch lokalitách vo Vojvodine (Stará Pazova, Báčsky Petrovec, Padina). Celkový počet dokumentovaných piesní v slovenskom jazyku zo Starej Pazovy predstavuje 378 záznamov, z Báčskeho Petrovca 142 záznamov a z Padiny 180 záznamov. Celkový počet nami dokumentovaných piesní predstavuje 700 záznamov piesní v slovenskom jazyku. Z tohto materiálu ako vojenské piesne možno klasifikovať 69 záznamov. Najvyšší počet zápisov pochádza zo Starej Pazovy (46 transkripcií).

Celý objem sledovaného piesňového materiálu predstavuje 5 057 jednotiek, z ktorých sme vyexcerpovali 392 záznamov vojenských piesní. Tvoria tak približne 8 % piesňového repertoáru Slovákov vo Vojvodine. Z uvedeného excerpovaného materiálu budeme vychádzať pri našej klasifikácii vojenských piesní. Avšak najskôr považujeme za nevyhnutné stručne priblížiť historické fakty – historický aspekt vojenskej služby v najjužnejších oblastiach habsburskej monarchie a spôsob organizácie života na vojenskej hranici.

Historický kontext

Osídlenie Vojvodiny slovenským etnikom úzko súvisí s kolonizáciou tzv. Dolnej zeme, ktorá sa začala na konci 17. storočia. Kolonizácia sa uskutočnila v rozličných časových úsekoch a v niekoľkých etapách, pričom posledná z nich prebiehala v rokoch 1745 – 1790. V tomto období slovenské obyvateľstvo osídlilo najjužnejšie regióny Uhorska: Báčku, Banát a Srijem nachádzajúce sa na území Vojvodiny v severnej časti Srbskej

⁸ FERÍK, Juraj: *Ludové piesne Slovákov vo Vojvodine*. Báčsky Petrovec : Kultúra, 2004.

⁹ ČUKAN, Jaroslav (ed.): *Pivnica. Kultúrne tradície Slovákov v Báčke*. Báčsky Petrovec : Slovenské vydavateľské centrum; Nitra : Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, 2010.

¹⁰ ČUKAN, Jaroslav (ed.): *Boľovce. Kultúrne tradície Slovákov v Srijeme*. Báčsky Petrovec : Slovenské vydavateľské centrum; Nitra : Filozofická fakulta, Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, 2011.

¹¹ ČUKAN, Jaroslav (ed.): *Silbaš. Kultúrne tradície Slovákov v Báčke*. Nový Sad : Ústav pre kultúru vojvodinských Slovákov; Nitra : Filozofická fakulta, Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, 2013.

¹² ČUKAN, Jaroslav (ed.): *Vojlovica. Kultúrne tradície Slovákov v Banáte*. Nitra : Filozofická fakulta, Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre; Vojlovica : Slovenský kultúrno-osvetový spolok Detvan; Báčsky Petrovec : Slovenské vydavateľské centrum, 2015.

republiky. Dozvuky osídlenia prebiehali ešte aj na začiatku 19. storočia.¹³ Vzhľadom na dlhoročnú tureckú okupáciu boli južné hraničné časti vtedajšieho Uhorska spustené. Hustota obyvateľstva na týchto územiach bola nízka, pričom tieto oblasti boli na súdobých mapách označované ako *deserta* – pustatina.¹⁴ Zámerná kolonizácia týchto oblastí mala niekoľko cieľov. Na tomto mieste spomenieme dva z nich. Prvým bolo získanie pracovnej sily na kráľovských, panských a cirkevných majetkoch nachádzajúcich sa na uvedenom území. Takýmto spôsobom boli osídlené viaceré lokality v Bácske.¹⁵ Druhým cieľom bola snaha o zaľudnenie, resp. posilnenie vojenskej hranice v najjužnejších oblastiach habsburskej monarchie.

Prvou lokalitou obývanou slovenským etnikom na vojenskej hranici bola Stará Pazova. Slováci sa sem prisťahovali v roku 1770. Vďaka svojej výhodnej polohe na ceste medzi Petrovaradinom (významným sídlom vojenského pluku tej doby) a Zemunom (hraničným mestom) sa Stará Pazova nachádzala na tzv. Vojenskej hranici od jej založenia v 2. polovici 18. storočia až po jej zánik na konci 70. a začiatku 80. rokov 19. storočia. Život Pazovčanov sa preto v značnej miere líšil od spôsobu života slovenského obyvateľstva v iných oblastiach Vojvodiny. Správa mesta spadala pod miestneho vojenského veliteľa (kapitána), ktorý bol podriadený plukovnímu veliteľstvu v Petrovaradíne. Pazovčania mohli obrábať pôdu, ktorá patrila panovníkovi, len v prípade, ak prijali vojenskú službu. Pôda sa prideľovala na základe počtu mužských členov rodiny. Od tohto čísla závisel aj počet mužov, ktorých rodina musela poskytnúť ako vojakov hraničiarov. Neobmedzené nadobúdanie majetku bolo umožnené až po zrušení Vojenskej hranice.¹⁶

Okrem Pazovčanov povolanie vojakov hraničiarov vykonávali aj slovenskí obyvatelia, ktorí sa presťahovali do Kovačice a Padiny v banátskom regióne na začiatku 19. storočia.¹⁷ Koncom roka 1803 všetci obyvatelia, ktorí sa prihlásili do služby na Vojenskej hranici v banátskom regióne, dostali pôdu. Zároveň boli oslobodení od platenia daní na 10 rokov. Podľa súpisu bolo na Vojenskej hranici v roku 1808 v nemecko-banátskom regimente 1 516 Slovákov.¹⁸

Vykonávanie vojenskej hraničiarskej služby v uvedených troch lokalitách bezpochyby ovplyvnilo nielen životy mnohých rodín, ale aj samotný piesňový repertoár. Pri skúmaní piesňových zbierok a archívnych materiálov sme zistili o niečo vyššie zastúpenie vojenských a regrútskych piesní v lokalitách, ktoré sa nachádzali na Vojenskej hranici. Ide predovšetkým o lokalitu Stará Pazova. Napríklad v piesňovej zbierke *Slovenské ľudové piesne zo Starej Pazovy* vojenské a regrútske piesne nachádzame v zastúpení 10 %. V ďalšej zbierke *Ľudové piesne Slovákov z Vojvodiny* možno medzi piesňami zo Starej Pazovy klasifikovať ako vojenské až 23 % z nich, čo predstavuje vôbec najvyššie percentuálne zastúpenie tohto piesňového žánru v celej zbierke. Medzi piesňami z Kovačice nachádzame

¹³ SIRÁCKY, Ján: *Sťahovanie Slovákov na Dolnú zem v 18. a 19. storočí*. Martin : Matica Slovenská, 1971.

¹⁴ SIRÁCKY, Ján: *Slováci vo svete 1*. Martin : Matica slovenská, 1980, s. 64.

¹⁵ SIRÁCKY, Ref. 13, s. 154-170.

¹⁶ KUMAR, Željko: Stará Pazova – Antropogeografický výskum. In: TURČAN, Ján (ed.): *Stará Pazova 1770 – 1970*. Zborník štúdií a článkov. Nový Sad : Obzor, 1972, s. 19-31.

¹⁷ BABIAK, Ján: Padinských prvých dvadsať rokov (Život na návetří v rokoch 1806 – 1825. In: *Padina 1806 – 1996. Zborník prác*. Ed. Ondrej Kotváš. Nový Sad : Biroelectronic, 1996, s. 13-35.

¹⁸ Dostupné na internete: <<https://slovackizavod.org.rs/kultura-a-sirsia-verejnost/kulturna-mapa/historicke-fakty-a-sucasnost-kovacice/>> (cit. 30. 08. 2023).

10 % piesní s vojenskou tematikou, čo možno považovať taktiež za relatívne veľké množstvo. V rozsiahlej zbierke piesní z Kovačice a Padiny *Keď si ja zaspievam...* ako vojenské možno klasifikovať 9 % piesní. Výraznú tematickú diferencovanosť vojenských piesní sme zistili práve v týchto troch lokalitách. Vo vojenských piesňach z iných lokalít vo Vojvodine prevažne dominuje ľúbostná tematika. Môžeme sa preto domnievať, že život na Vojenskej hranici mal výrazný vplyv aj na samotný piesňový repertoár a v jeho rámci aj na žáner vojenských piesní. V niektorých piesňových zbierkach sú vojenské piesne málo zastúpené. Rozsiahlejšou je napríklad rukopisná zbierka Jána Rumana z Pivnice, ktorá obsahuje 316 piesní, avšak ako vojenské možno klasifikovať len 4 % piesní.

Nemožno však zabúdať na fakt, že aj po zrušení Vojenskej hranice sa vojvodinskí Slováci zo všetkých lokalít podieľali na bojoch najprv v rámci Rakúsko-Uhorska a neskôr v rámci štátnych útvarov, ktorých boli súčasťou.¹⁹ Aj táto skutočnosť sa odrazila v piesňovom materiáli, ako na to ešte poukážeme. V ďalšom priebehu textu sa sústreďíme na samotnú klasifikáciu vojenských piesní a na východiská tejto klasifikácie.

Východiská klasifikácie

Vojenské a regrútske piesne možno začleniť do kategórie piesní spojených s prácou a zaľstnaním.²⁰ Predstavovali dôležitú súčasť piesňového repertoáru slovenského etnika nielen vo Vojvodine, ale aj na území Slovenska. Komplexné spracovanie týchto piesní na Slovensku uskutočnila Soňa Burlasová (1927 – 2021). Mimoriadne významnou v tomto kontexte je jej publikácia s názvom *Vojenské a regrútske piesne*, v ktorej autorka zverejnila 229 záznamov tohto piesňového žánru. Publikované piesne boli excerpované z relevantných piesňových zbierok a archívnych fondov.²¹ Celkový podiel týchto piesní v slovenskom piesňovom repertoári v priemere tvorí necelé 4 %.²² Do tohto materiálu autorka pravdepodobne zahrnula aj vojenské piesne zahraničných Slovákov, keďže niektoré z nich publikovala aj vo vyššie uvedenej monografii.²³ Avšak celkový počet vojenských piesní z Dolnej zeme, z ktorého vychádzala, nie je uvedený. Začiatky hromadného výskytu vojenských piesní S. Burlasová datuje do obdobia 16. a 17. storočia.²⁴

S. Burlasová upozorňuje čitateľa na skutočnosť, že vojenské piesne u nás len málokedy povzbudzujú vojenského ducha. „Sú to naopak piesne žalujúce, obviňujúce vojnu ako zásah do medziludských vzťahov, ako prekážku prostého ľudského šťastia, ako hrozbu nad človekom. Výstižne sa v nich sprítomňuje utrpenie, ktoré vojna spôsobuje.“²⁵

¹⁹ MIKLOVIC, Jaroslav: *Zoznam vojvodinských Slovákov padlých vo Veľkej vojne 1914 – 1918*. Stará Pazova : Miestny odbor Matice slovenskej, 2020.

²⁰ URBANCOVÁ, Hana: *Spevákka a jej piesňový repertoár: Mária Zajacová zo Záblatia*. (Edícia Corpus Musicae Popularis Slovaca.) Bratislava : Ústav hudobnej vedy SAV (rkp.).

²¹ BURLASOVÁ, Soňa: *Vojenské a regrútske piesne*. Bratislava : Veda – Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1991.

²² BURLASOVÁ, Ref. 21, s. 13.

²³ Pozri: BURLASOVÁ, Ref. 21, s. 263-278.

²⁴ BURLASOVÁ, Ref. 21, s. 17.

²⁵ BURLASOVÁ, Ref. 21, s. 10.

Podobne možno charakterizovať aj slovenské vojenské piesne z prostredia Vojvodiny. Pri ich klasifikácii sme vychádzali z klasifikačnej schémy S. Burlasovej, ktorá zo všetkých kritérií ako hlavné zvolila tematické hľadisko. V rámci neho diferencovala štyri tematické okruhy:

1. chyťanie (lapačka);
2. verbovanie;
3. regrútske piesne;
4. vojenské piesne.²⁶

Tretiu a štvrtú skupinu (regrútske a vojenské piesne) S. Burlasová vnútorne člení na niekoľko ďalších tematických podskupín kvôli lepšiemu prehľadu a ľahšej orientácii v piesňovom materiáli. Podobne ako S. Burlasová sme sa stretli pri klasifikácii piesní s prelínaním alebo kombináciou viacerých čiastkových tém a motívov. V takých prípadoch sme sledovali dominanciu jednotlivých motívov v piesňových textoch, na základe čoho sme ju priradili k príslušnej tematickej skupine.

Medzi vojenské piesne sme nezaradili tie, v ktorých sa síce nachádzajú niektoré motívy príznačné pre vojenské piesne, ale v ich popredí je ľúbostná tematika. Takéto piesne z tematického aspektu zväčša možno klasifikovať ako lyrické ľúbostné piesne. Ako príklad možno uviesť pieseň s incipitom *Ej, vedňe ruža, vedňe*.²⁷ Do skúmaného piesňového korpusu sme však zahrnuli – podobne ako S. Burlasová – tie piesne, v ktorých je v rámci ľúbostnej tematiky zdôraznený motív vojaka-milého.

Zároveň sme z nášho piesňového korpusu vylúčili tzv. vojenské balady. Aj keď sú rámcované témou vojny alebo protitureckých bojov, z hľadiska žánrovo-druhovej klasifikácie patria k naratívny piesňam.²⁸ V ich popredí je totiž dej, príbeh, ktorý spracúva určitú spoločenskú alebo sociálnu situáciu. Takou je napríklad balada *Bou edom Štefjam kráľ*, v ktorej dievča slúbené Turkovi za nevestu spácha samovraždu.²⁹ Ďalej sa už budeme venovať každej tematickej skupine samostatne.

Vojenské piesne o lapačke

Piesne o lapačke alebo o chyťaní adeptov vojenskej služby svojou tematikou nadväzujú na historické udalosti, keď boli mladí chlapci násilím chyťaní a odvádzaní za vojakov.³⁰ Mládenci sa obvykle skrývali, prípadne utekali do hôr. Ide o jednu z najstarších foriem odvádzania vojakov, ktorá na Slovensku pretrvávala od začiatku 16. až do začiatku 19. storočia.³¹ Podľa opisu, ktorý podal Pavol Dobšínský v druhej polovici 19. storočia,

²⁶ BURLASOVÁ, Ref. 21, s. 9-73.

²⁷ LOMEN, Ref. 4, s. 381.

²⁸ BURLASOVÁ, Ref. 3, Katalóg slovenských naratívnych piesní. URBANCOVÁ, Hana: The Image of the Turk in Slovak Folk Ballads. In: *Ethnic Mobility in Ballads. Selected Papers from the 44th International Ballad Conference of the Kommission für Volksdichtung*. Ed. by Andrew C. Rouse and David Atkinson. Pécs : Spechel Egyesület, 2018, s. 47-58.

²⁹ V rámci nášho výskumu sme varianty uvedenej piesne dokumentovali v Starej Pazove, v Báčskom Petrovci a v Padine. Je súčasťou viacerých publikovaných piesňových zbierok vo Vojvodine. Pozri: FILIP – MIŠKOVIC – KMEŤ, Ref. 6, s. 63-64; TOMÁŠ – BALÁŽ, Ref. 7, s. 534-535; BENKOVÁ, Ref. 3, Od Petrovca do Málinca. Zbierka slovenských ľudových piesní. III. časť. Balady v slove a piesni, s. 41.

³⁰ BURLASOVÁ, Ref. 21, s. 28-38, s. 40.

³¹ BURLASOVÁ, Ref. 21, s. 32.

vydanie vojakov bolo obci nariadené príkazom, v dôsledku čoho richtár spolu s prísažnými vykonal výber mládenčov. Obvykle sa zamerali na rodiny, kde bolo viac synov, alebo na osamotených mládenčov bez majetku či obchodu (siroty), kde by ich odňatím rodina výrazne netrpela. Po dohode nasledovalo lapanie, po ktorom chytených zviazali putami, naložili na vozy a v sprievode strážcov viedli na tzv. odberačku. Mláďenci sa pred lapaním mali na pozore, pretože v prípade lapania sa stali vojakmi na celý život.³²

Zmienky o násilnom odvádzaní mládenčov medzi Slovákmi vo Vojvodine v historickej literatúre nenachádzame. Pravdepodobne aj preto, že obyvatelia, ktorí sa nasťahovali na toto územie, prichádzali zväčša už za vopred stanovených podmienok. Napriek tomu – aj keď v nevelkom počte – sme však zaevidovali 8 záznamov, ktoré možno klasifikovať ako vojenské piesne o lapačke. Ich zastúpenie predstavuje podiel 2 % v nami skúmanom korpuse vojenských piesní. Je zaujímavé, že piesne o lapačke pochádzajú len z dvoch lokalít, nachádzajúcich sa neďaleko vojenskej hranice, pričom 6 záznamov pochádza zo Starej Pazovy a 2 záznamy pochádzajú z Padiny. Až tri varianty patria k piesni s incipitom *Ňechcev som Pazove* (Príklad 1). Túto pieseň sme dokumentovali aj v rámci nášho vlastného výskumu. Ide o typický príklad piesne o lapačke, v ktorej je znázornené chytenie mládenca proti jeho vôli, následné zviazanie a odvod. Jej variant zo Slovenska uvádza aj S. Burlasová.³³ Ďalší príklad násilného odvádzania môžeme pozorovať v piesni *Tem pazovskí kostoliček* (Príklad 2), z ktorej máme k dispozícii dva varianty. Nachádzame v nej prítomnosť všetkých motívov, ktoré sú príznačné pre piesne o lapaní. Variant tejto piesne je uvedený aj v Bartókovej zbierke piesní, pričom ho možno nájsť pod rozličnými incipitmi vo viacerých regiónoch.³⁴ Dva z nich pochádzajú aj z okolia Zvolena.³⁵ Napriek odlišným textovým nuansám, ktoré pazovský variant obsahuje, je vysoko pravdepodobné, že táto pieseň bola prinesená v rámci migrácie zo Slovenska. Podobný obsah nachádzame aj v piesni o lapačke z Padiny.³⁶

Z hudobnoštyľového hľadiska všetky vojenské piesne o lapačke patria k starším hudobnoštyľovým vrstvám, najčastejšie k piesňam prechodnej štyľovej medzivrstvy. Takmer vo všetkých piesňach o lapačke zo Starej Pazovy sa vo väčšej alebo menšej miere možno stretnúť s pentatonikou. Mimoriadne pozoruhodný v tomto smere je zápis piesne s incipitom *Đuríček počerný* (Príklad 3) z rukopisnej zbierky Benjamína Kamenára,³⁷ v ktorom sa nachádza čistá úzkorozsahová (resp. 5-tónová) pentatonika. Aj keď je pentatonika bohato zastúpená v piesňovom repertoári zo Starej Pazovy,³⁸ s čistou a k tomu úzkorozsahovou pentatonikou sa možno stretnúť len výnimočne.

³² DOBŠINSKÝ, Pavel: *Prostonárodní obyčaje, poverý a hry slovenské*. Turčiansky Sv. Martin : vlastným nákladom autora, 1880, s. 78.

³³ BURLASOVÁ, Ref. 21, s. 81 (č. 1).

³⁴ BARTÓK, Béla: *Slovenské ľudové piesne*. Zväzok 2. Ed. Oskár Elschek, Alica Elscheková. Bratislava : Slovenská akadémia vied, 1970, s. 194-197, č. 568c, 568d, 569a (reprint: Hudobné centrum; Veda – Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 2019).

³⁵ BARTÓK, Ref. 34, s. 193 (č. 568a.), s. 198 (č. 569c.).

³⁶ TOMÁŠ – BALÁŽ, Ref. 7, s. 436-437.

³⁷ LOMEN, Ref. 4, s. 38-39.

³⁸ LOMEN, Kristina: Pentatonika v tradičnom speve Slovákov v Starej Pazove (Srbsko): teória, typy, genéza. In: *Musicologica Slovaca*, roč. 11 [37], 2020, č. 2, s. 205-273.

Uvedená pieseň preto predstavuje jedinečný príklad pentatoniky tohto typu nielen v piesňach zo Starej Pazovy, ale v slovenských ľudových piesňach vo všeobecnosti.

Vojenské piesne o verbovaní

O niečo početnejšie sú piesne o verbovaní, ku ktorým sme zaradili 32 piesní, čo predstavuje 8 % z celkového počtu skúmaného materiálu. Verbovanie predstavuje historicky mladšiu formu odvodu mladých mužov za vojakov. Datovať ju možno približne do obdobia od začiatku 17. po začiatok 19. storočia.³⁹ Na rozdiel od lapania mládencov, ktorí boli následne v putách odvedení, verbovanie predstavovalo o niečo voľnejšiu, avšak úskočnejšiu formu odvodu. Mládenci sa v tomto prípade mohli nechať dobrovoľne zverbovať za určité výhody, ktoré im boli ponúknuté. Medzi ne patrili napríklad peniaze, atraktívna uniforma či spoločenský status. Avšak častým dôvodom dobrovoľného zverbovania boli zložité rodinné pomery, čo sa neraz odzrkadľuje aj v samotných piesňach.⁴⁰

Z historickej literatúry sa nedozvedáme, či odvody v podobe verbovania boli rozšírené aj na území Vojvodiny. Je však zaujímavé, že piesne o verbovaní medzi slovenskými piesňami z Vojvodiny nachádzame v relatívne vysokom počte, a to ako v rukopisných, tak i v tlačенých piesňových zbierkach. Zároveň sme 6 záznamov dokumentovali aj v rámci nášho vlastného výskumu. Zastúpenie vojenských piesní o verbovaní sme našli v Kovačici, Padine, Starej Pazove, Pivnici, Aradáci, Kysáči, Selenči, Petrovci a Silbaši. Najvyšší počet pochádza z Kovačice (9 záznamov). V rámci tejto tematickej skupiny možno vymedziť 17 piesní a 15 variantov. Najviac variantov (5 záznamov) nachádzame pri piesni s incipitom *Čierne oči choďte spať* (Príklad 4), ktorá je prinesená zo Slovenska.⁴¹

Z tematického hľadiska približne v jednej tretine záznamov dominuje tematika, kde sa mládenec nechá zverbovať pre svoj sociálny status alebo zo vzdoru. Takou je napríklad pieseň s incipitom *Tí pivnícké štiri zvoni* (Príklad 5). V tejto piesni sa mládenec chce nechať zverbovať po tom, čo mu nedali jeho dievča za ženu. Variant tejto piesne je rozšírený vo viacerých lokalitách vo Vojvodine, pričom sa jej incipit mení v závislosti od názvu lokality. V Kovačici ju možno nájsť pod incipitom *Kovačické peknie zvoni*, v Selenči *Tí selenské štiri zvoni* a pod. Uvedená pieseň taktiež pochádza zo Slovenska, pričom ju možno nájsť napríklad pod incipitom *Ti šaštinské pjekné zvony*.⁴²

Vo väčšine ostatných piesní mládencov jednoducho verbujú preto, lebo bude vojna, nejde teda o dobrovoľný akt. Takou je napríklad pieseň s incipitom *F tej pazouskej kancelárii* (Príklad 6), v ktorej „*Jaňka zverbuvali na vojnu*“, aby vybojovali slobodu. V takýto piesňach sa často odzrkadľuje plač matky alebo milej, ktoré smútia za zverbovaným mládencom.

Ako príklad ukážky piesne o verbovaní z nášho výskumu uvádzame pieseň s incipitom *Jano, Jano doma bívaj* (Príklad 7a), ktorú sme dokumentovali v Padine. Uvedená pieseň s určitou pochádza zo Slovenska.⁴³ V piesni je mládenec vystríhaný pred

³⁹ BURLASOVÁ, Ref. 21, s. 31-32.

⁴⁰ BURLASOVÁ, Ref. 21, s. 32.

⁴¹ BURLASOVÁ, Ref. 21, s. 95-96.

⁴² BURLASOVÁ, Ref. 21, s. 96-97.

⁴³ BURLASOVÁ, Ref. 21, s. 101.

nočným verbovaním, nakoniec však predsa len neunikol. Vo variante zo Slovenska sa pieseň končí tretou strofou, v ktorej zverbovaný mládenec plače nad svojím odchodom. V nami dokumentovanom zázname však pieseň pokračuje ľúbostnými motívmi:

*Milí, milí čo si hútav,
keď si na náš oblog búchau.
Hútau som si ja sám sebe,
že ja budem frajer tebe.*

Podobné pokračovanie nachádzame aj v piesňovej zbierke z Kovačice a Padiny.⁴⁴ Avšak v rukopisnom zázname z Kovačice, dokumentovanom v roku 1967 Ladislavom Lengom, sa pri tejto piesni nachádzajú len tri strofy (Príklad 7b), podobne ako v príklade zo Slovenska. Môžeme sa preto domnievať, že variant tejto piesne z nášho výskumu a z uvedenej piesňovej zbierky je mladší, pričom s najvyššou pravdepodobnosťou vznikol v novom prostredí.

Ako poslednú ukážku uvádzame pieseň s incipitom *Malí figoví strom* (Príklad 8), ktorá s určitosťou vznikla v novom prostredí. Možno ju datovať do obdobia 2. svetovej vojny. V piesni sa totiž spomína *Maršal Tito*, ktorý verbuje mužov za vojakov.

Okrem samotného počtu piesní o verbovaní prekvapivým zistením pre nás bola aj pomerne rozmanitá hudobnosťlová klasifikácia týchto piesní. Prevažne ide o piesne patriace k starším hudobnosťlovým vrstvám. Stretli sme sa tu s kvarttonalitou (vrátane kombinácie kvarttonálnych kostier), ďalej s kvinttonalitou, modalitou, hypotonalitou. Osobitne zaujímavým a ojedinelým je príklad piesne z Aradáča s incipitom *Náš Aradáč to je pekná dedina* (Príklad 9). Obsahuje autentické spojenie⁴⁵ dvoch kvarttových tonálnych kostier ($d^1 - g^1$; $a^1 - d^1$). Avšak ak vezmeme do úvahy kompletný tónový rad, okolo kvarttových tonálnych kostier zistíme prítomnosť dvoch úzkorozsahových pentatonických stupníc ($d^1 - e^1 - g^1 - a^1 - h^1$; $a^1 - h^1 - d^2 - e^2 - f^2$). Ide o zvláštny príklad pentatoniky nielen v piesňovom repertoári vojvodinských Slovákov, ale aj v slovenskom piesňovom repertoári vo všeobecnosti. Pentatonika sa v slovenských ľudových piesňach z územia Slovenska výraznejšie nezachovala. V súčasnosti sa pentatonika v prostredí vojvodinských Slovákov viaže najmä na piesne zo Starej Pazovy. Prítomnosť pentatoniky sme v minulosti zistili aj v niektorých ľudových piesňach Slovákov v Maďarsku.⁴⁶ Objavením viacerých príkladov pentatoniky v piesňach z ďalších slovenských lokalít by sa mohla potvrdiť hypotéza J. Kresánka, ktorý pripúšťal aj existenciu tzv. slovenskej pentatoniky.⁴⁷

Regrútske piesne

Forma vojenských povinností poddaných historicky prešla mnohými premenami ako v iných krajinách, tak i na Slovensku. Jej premeny sa diali jednak v závislosti od dobových pomerov, jednak v závislosti od aktuálnych vojenských konfliktov. Pre nás je

⁴⁴ TOMÁŠ – BALÁŽ, Ref. 7, s. 443.

⁴⁵ KRESÁNEK, Jozef: *Slovenská ľudová pieseň so stanoviska hudobného*. Bratislava : Slovenská akadémia vied a umení, 1951 (reprint: Národné hudobné centrum, 1996).

⁴⁶ LOMEN, Ref. 38, s. 242-244.

⁴⁷ KRESÁNEK, Ref. 45, s. 99-102.

dôležité najmä obdobie od 18. storočia, pretože práve vtedy prebiehala kolonizácia Vojvodiny slovenským etnikom. Od roku 1715 sa v rámci habsburskej monarchie budovala stála armáda. V tomto období sa vojaci ešte získavali už spomenutými lapačkami, verbovaním alebo súpisom mužov povinných vykonávať vojenskú službu, pričom vojenská služba už predstavovala pre odvedených doživotné povolanie. Až v roku 1802 bola zrušená povinnosť doživotnej vojenskej služby. Nahradená bola desaťročnou službou v pechote, štrnásťročnou službou v delostrelectve a pri technických zbraniach a dvadsaťročnou službou v jazdectve.⁴⁸ V roku 1830 bolo zavedené pri výbere regrútov losovanie z dôvodu väčšej spravodlivosti.⁴⁹ Táto prax sa spomína v niektorých regrútskych piesňach z územia Vojvodiny.⁵⁰

Výrazný medzník v dejinách armády predstavuje rok 1848, v ktorom bola zavedená povinná vojenská služba v monarchii. Prerušená bola už o rok neskôr, avšak k jej opätovanému zavedeniu prišlo v rokoch 1867 – 1868, keď bol ustanovený nový zákon o všeobecnej brannej povinnosti. Od tohto obdobia bola vojenská služba povinná pre všetkých mužov a trvala 2 – 3 roky.⁵¹ Odvody sa väčšinou uskutočňovali v jesennom období. Dĺžka povinnej služby sa od druhej polovice 20. storočia v Srbskej republike postupne skracovala. Od roku 2011 bola úplne zrušená a v súčasnosti sa vykonáva dobrovoľne.

Regrútske piesne predstavujú samostatnú tematickú skupinu, v ktorej popredí sú odvody mládencov do vojenskej služby. Na základe uvedených historických údajov môžeme konštatovať, že v historicky staršom období regrúti odchádzali do vojenskej služby na celý život (18. storočie), od začiatku 19. storočia približne do jeho polovice odchádzali na 10 až 20 rokov v závislosti od služby, ktorú vo vojsku vykonávali, zatiaľ čo od roku 1868 odchádzali na 2 – 3 roky.

Regrútske piesne sa vyznačujú obradným vyprevádzaním mládencov do vojenskej služby. V porovnaní s piesňami o lapačke a verbovaní sú o niečo početnejšie, preto S. Burlasová v ich rámci rozlíšila 4 tematické podskupiny, ku ktorým sa ešte vrátíme. Prekvapil nás relatívne vysoký podiel regrútskych piesní v nami skúmanom piesňovom korpuse. Zo všetkých piesní sme ako regrútske klasifikovali až 74 záznamov, čo predstavuje približne 19 % skúmaných piesní. Regrútske piesne sú zastúpené v nasledujúcich lokalitách: Stará Pazova, Kovačica, Padina, Petrovec, Erdevik, Pivnica, Vojlovica, Kysáč, Aradáč, Selenča, Hložany. Najvyšší počet regrútskych piesní pochádza zo Starej Pazovy (18 záznamov), z Kovačice (17 záznamov) a Pivnice (14 záznamov). Pri skúmaní týchto piesní sme zistili prítomnosť všetkých štyroch tematických podskupín, ktoré vymedzila S. Burlasová.

Pomerne rozsiahlou je prvá tematická podskupina, ku ktorej sme priradili 30 záznamov. Ide o najpočetnejšiu podskupinu regrútskych piesní. V ich popredí je odvod či odobierka. Tie sa ešte len majú udiat, alebo sa už udiali, prípadne ich hlavný aktér priamo prežíva. Prakticky vo všetkých piesňach mládenci prijímajú odvody ako

⁴⁸ BURLASOVÁ, Ref. 21, s. 28-31. DANGL, Vojtech: Bitky a bojiská v našich dejinách. Bratislava : Perfekt, 2017.

⁴⁹ BOKES, František: Dejiny Slovákov a Slovenska. Bratislava : Vydavateľstvo SAV, 1946, Zv. 4, s. 140-146.

⁵⁰ Pozri napr. ČUKAN, Ref. 9, s. 252.

⁵¹ Ref. 48.

nešťastie. Motívy, ktoré sa tu objavujú, sú napríklad pokusy o vymanenie sa z vojny (výmenou za peniaze), ďalej *lístočok*, *karta* alebo *cedula*, ktorou je mládenec informovaný o blížiacom sa odvode, regrúti odchádzajú najčastejšie na koni alebo vlakom, prípadne ich vezú na vozoch, pred tým si balia *kufre* a pripínajú *šable* či chystajú *seršám* (náradie). Ako príklad uvádzame dve piesne. V prvej z nich s incipitom *Ak ma milá rada máš* (Príklad 10) je ústredným motívom snaha o vykúpenie sa z blížiaceho sa odchodu. Milý prosí milú, aby predala kone, voly a vymanila ho z vojny. Zároveň ide o jeden z najrozšírenejších piesňových variantov medzi regrútskymi piesňami nielen v našom materiáli (7 variantov), ale aj na území Slovenska. V druhej piesni s incipitom *Počkajte regrúti* (Príklad 11) regrútom prišiel *hlas ot pána cisára* o blížiacom sa odvode a spolu s ním aj *novie kufre* a *koňe vraňie*, na ktoré majú regrúti vysadnúť. Ide taktiež o pieseň, pri ktorej sme našli 6 variantov z viacerých lokalít. Pieseň nachádzame aj v Bartókovej zbierke piesní pod identickým incipitom.⁵² Variant zo Slovenska obsahuje tri strofy, ktoré sú takmer úplne zhodné s variantmi piesne z Vojvodiny. Avšak až 4 varianty z Vojvodiny obsahujú ďalšiu strofu alebo dve strofy, ktoré sú pravdepodobne prebrané z niektorej ľúbostnej piesne. Pre väčšinu variantov tejto piesne z Vojvodiny je teda príznačná kontaminácia regrútskej a ľúbostnej piesne.

Pre druhú podskupinu regrútskych piesní je charakteristický motív žiaľu nad odchodom mládenca a lúčenie sa s blízkymi, najčastejšie s rodičmi, milou alebo s kamarátmi. V niektorých piesňach mladý regrút vyčíta svojej matke, že z neho vychovala mladého muža schopného vojenskej služby. V piesňach neraz mládenec ubezpečujú matku, že sa budú chrániť pred nebezpečenstvom. Častý je obradový motív strihania vlasov. Do druhej podskupiny sme priradili 21 záznamov. Avšak nachádzame tu len 8 piesní, pričom ostatné záznamy predstavujú ich varianty z rôznych vojvodinských lokalít. Najrozšírenejší variant nachádzame v ďalšej piesni (Príklad 12), z ktorej sme identifikovali 7 variantov. Aj pri tejto piesni sa jej incipit mení v závislosti od miesta odvodu. V jednotlivých variantoch sa spomína Bečkerek, Nový Sad alebo Odžak. V popredí je spomenutý motív strihania vlasov, žiaľ nad odvodom syna a milého, ale aj utešovanie matky a prísľub chránenia sa pred nástrahami. Väčšina variantov obsahuje len dve strofy, avšak v niektorých z nich pieseň pokračuje ľúbostnými motívmi. Ako príklad uvádzame variant z Petrovca. Ani jeden z variantov tejto piesne však nekorešponduje s piesňovým typom, ktorý uvádza S. Burlasová.⁵³ Prvé dve strofy sú však identické vo všetkých variantoch. Môžeme sa preto domnievať, že pieseň v novom prostredí nadobudla novú podobu. Motív strihania vlasov je zachytený aj v ďalšej piesni *F tej pazouskej kancelárii* (Príklad 13). Ako ukážku regrútskej piesne, v ktorej mládenec vyčíta rodičom, že ho vychovali, uvádzame pieseň z Kovačice s incipitom *Načo ste ma, rodičovia* (Príklad 14). Uvedený príklad je zároveň ukážkou vzájomného prelínania jednotlivých prvkov z rôznych tematických skupín a podskupín vojenských piesní. Okrem výčitiek z odvodu, ktoré sú príznačné pre regrútske piesne, sú tu znázornené aj scény z bojiska, charakteristické pre vojenské piesne štvrtej skupiny.⁵⁴

⁵² BARTÓK, Ref. 34, s. 428 (č. 778).

⁵³ BURLASOVÁ, Ref. 21, s. 129-130.

⁵⁴ BURLASOVÁ, Ref. 21, s. 45.

Pre tretiu podskupinu regrútskych piesní je príznačné znázornenie ťažkej ekonomickej a sociálnej situácie tých, ktorí zostali.⁵⁵ Tieto piesne sme v skúmanom materiáli našli vo veľmi malom počte. Celkovo sem možno zaradiť 7 záznamov, pričom 6 z nich predstavuje variant piesne s incipitom *Červená ružička* (Príklad 15) z viacerých obcí. V popredí je nepriaznivé sociálne a ekonomické postavenie matky, o ktorú sa nebude mať kto postarať. Daná pieseň sa nachádza aj v Bartókovej zbierke *Slovenské ľudové piesne* pod incipitom *Tá šípová ružička*.⁵⁶ Text variantov z Vojvodiny je prispôsobený novému prostrediu (namiesto ostrihomskej kasárne sa v piesni nachádza *austrijska* alebo *belehracká* kasáreň), avšak podobnosť textu je v tomto prípade zrejmalá.

Do poslednej podskupiny patria ľúbostné regrútske piesne, ku ktorým sme zaradili 16 záznamov. Piesne sú štylizované ako výpoveď mládenca alebo dievčaťa, prípadne sa ich výpovede striedajú. Obvykle mládenec utešuje milú, zveruje ju rodičom alebo kamarátom, zatiaľ čo milá žiali nad odchodom milého. Jej smútok sa prejavuje cez plač, zalamovanie rúk alebo túžbu ísť so svojím milým. V uvedenej tematickej podskupine sme identifikovali najnižší počet variantov. Ako ukážku uvádzame pieseň *Širokvo je to kysácko pole* (Príklad 16) z rukopisnej zbierky J. Lomena, v ktorej milá „rukma zalamuje“ a chce ísť s milým. Oproti uvedeným ukážkam v piesni *Keď ja smutní pojdem na tu vojnu* zo Selenče (Príklad 17) regrút starostlivosť o milú zanecháva na svojich kamarátov. V prvej ukážke sa výpovede milencov striedajú, zatiaľ čo druhá pieseň je štylizovaná ako výpoveď mládenca.

Podobne ako pri piesňach o verbovaní aj hudobnoštýlová stránka regrútskych piesní je rozmanitá. Na rozdiel od predchádzajúcej skupiny, pri regrútskych piesňach sú najpočetnejšie záznamy patriace k novej piesňovej kultúre, kam možno zaradiť približne 62 % regrútskych piesní. Medzi nimi sú najpočetnejšie staré harmonické piesne a novouhorské piesne. V najnižšom počte je zastúpená stará piesňová kultúra, z ktorej sme našli len záznamy s kvintakordálnou tonálnou kostrou. Tie tvoria približne 8 % regrútskych piesní. Vyšší počet záznamov možno zaradiť k prechodnej štýlovej medzivrstve, čo predstavuje približne 30 %. Medzi nimi sme identifikovali pentatonické piesne (len v záznamoch zo Starej Pazovy) a hypotonálne piesne približne v rovnakom zastúpení, zatiaľ čo modalita sa vyskytuje len v niekoľkých zápisoch.

Vojenské piesne – piesne o vojne

Piesne o vojne predstavujú najpočetnejšiu skupinu medzi vojenskými piesňami v piesňovom materiáli nielen zo Slovenska, ale aj v slovenských ľudových piesňach z Vojvodiny. Zaradili sme k nim až 278 záznamov, teda približne 71 % zo skúmaných piesní. Pretože ide o najpočetnejšiu piesňovú skupinu aj na Slovensku, S. Burlasová v rámci nej vymedzila šesť tematických podskupín.

Prvú z nich charakterizuje odchod vojakov do vojny, resp. do boja. V tomto smere sa nám javila hranica odlišujúca regrútske piesne od vojenských ako nejednoznačná. Pre obidve piesňové skupiny sú príznačné niektoré podobné motívy. Z nich môžeme spomenúť napríklad motív vzájomného lúčenia, smútku, balenia kufrov, hry muzikantov. Aj tu vojaci vysadajú na koňa, pripínajú šabličky, ale vojakov vezú aj na vozoch

⁵⁵ BURLASOVÁ, Ref. 21, s. 42-44.

⁵⁶ BARTÓK, Ref. 34, s. 533-534 (č. 869 g.).

alebo odchádzajú vlakom (železnicou). Pri odlišení vojenských piesní od regrútskych sme preto prihliadali na ďalší opis piesne. Ak kontext piesne naznačoval odchod regrúta alebo vojaka do boja, pieseň sme klasifikovali ako vojenskú rozlúčkovú. V piesňach z Vojvodiny je často prítomný motív povolania v podobe *ceduľi*, prípadne mládencom „*prišla novina*“. Výrazným a často prítomným motívom je neistota mládenca z návratu. Do tejto skupiny sme priradili 45 záznamov.

Typickou ukážkou, v ktorej nachádzame všetky vyššie uvedené motívy, je pieseň *Čo sa stalo nové f tej Starej Pazove* (Príklad 18). Túto pieseň sme dokumentovali počas našich vlastných výskumov v roku 2014. V piesni mládencom „*prišla novina ot pána cisára*“, v dôsledku čoho musia pripínať šable, baliť kufre, vysadať na koňa a ísť bojovať. Prítomný je aj motív smútku milej nad odchodom milého. Ako druhú ukážku uvádzame pieseň *Bubnujú, bubnujú* (Príklad 19) z Padiny. Pieseň odzrkadľuje najmä rozpoloženie mládenca, ktorý prijíma odvod neochotne a so strachom. V piesni absentuje motív lúčenia, avšak výrazný je motív strachu z nadchádzajúceho boja, „*de sa bude aj krv liať*“. Zároveň je prítomné konštatovanie, ba až výčitka smerovaná k milej, ktorá bude spať, zatiaľ čo mládenec bude musieť ráno pochodovať. Naopak, v piesni *Náš páp kapráľ pri burgu* (Príklad 20) je v popredí hrdosť mládenca, že dorástol na to, aby mohol byť v armáde a ísť do boja. Ide o ojedinelý príklad medzi piesňami z Vojvodiny.

Zaujímavým je príklad piesne z Kovačice a Padiny *Kamaráti premilí* (Príklad 21). Nachádzame v nej prelínanie motivických prvkov z prvej skupiny, pre ktorú je charakteristický odvod do boja, a zo štvrtej skupiny, v ktorej sú znázornené scény z bojiska. V prvých dvoch strofách sa mládenec chystá na odchod do vojny: neveriacky prijíma už druhý odvod, pričom tomu nemôže uveriť ani jeho milá, v piesni sa spomína aj koň, *karabinek*, revolver a šablíčka, ako aj rozlúčka s milou. V tretej strofe už mládenec v liste informuje milú o svojom zranení a o začiatku vojny.

V Starej Pazove sme sa stretli aj s príkladom vojenských piesní, ktoré nadobudli novú funkciu v novom prostredí. Takou je napríklad pieseň *Kedi je ocovi največmej žiav* (Príklad 22), ktorá sa stala pevnou súčasťou svadobného obradu. Primárne však ide o vojenskú pieseň, pre ktorú je príznačný motív rozlúčky syna s rodičmi, žiaľ nad odchodom syna, ako aj neistota jeho návratu. Uvedený motív vzájomného lúčenia bol pravdepodobne smerodajným faktorom, vďaka ktorému sa pieseň preniesla aj do jednej z obradových fáz svadby – odobierky ženicha od svojich rodičov. Pieseň tak bola ešte v nedávnej minulosti neodmysliteľnou súčasťou svadobných piesní. Môžeme teda konštatovať, že z hľadiska funkcie ide o svadobnú pieseň. Zastúpenie vojenskej piesne je jedinečným príkladom toho, akú hlbokú stopu zanechal vojenský život a situácie s ním späté v živote slovenského obyvateľstva tejto lokality.

Pre druhú podskupinu vojenských piesní je príznačný motív kasárne ako miesta, v ktorom vojakov pripravujú na boj. Opisuje sa v nich napríklad denný režim, pochodovanie vojakov, vojaci v sedle či šable v rukách.⁵⁷ V piesňach z Vojvodiny je však často prítomný aj motív, v ktorom mladý vojak volá frajerku, aby prišla za ním do kasárne a videla, aký je neľahký život vojaka. Často sa stretávame aj s motívom návštevy milej, ktorá prišla navštíviť milého. Do druhej tematickej podskupiny sme zaradili 54 záznamov z nami skúmaného piesňového korpusu.

⁵⁷ BURLASOVÁ, Ref. 21, s. 44-48.

Typickým príkladom je pieseň *Pančovská kasárňa* (Príklad 23a), v ktorej sa spomína kasáreň, šable, neľahký vojenský život, ale aj slzy dievčat. Jej variant je rozšírený vo viacerých lokalitách a jej incipit sa mení v závislosti od lokality, v ktorej sa spieva.⁵⁸ Pieseň s určitou pochádzajú zo Slovenska, pričom variant z Báčskeho Petrovca je najbližší piesňovému variantu zo Slovenska⁵⁹ ako z textového, tak i z hudobného aspektu (Príklad 23b). V príklade z Kovačice a Padiny badať kontamináciu s ďalšou vojenskou piesňou *Bistrická kasárňa*.⁶⁰ V nasledujúcom príklade *Zaspievau sláviček* (Príklad 24) je zasa znázornený neľahký život vojaka v cudzej krajine („*talianskej zemi*“). V piesni je v popredí vnútorné rozpoloženie vojaka, jeho smútok a plač („*prehorko zaplakau*“), pričom v závere konštatuje, že „*prenešťasní je to tem život vojenski*“.

Početnejšími v tejto podskupine sú piesne zo Starej Pazovy, v ktorých nachádzame aj najväčšiu obsahovú rozmanitosť. S najvyššou pravdepodobnosťou vznikli v novom prostredí tejto lokality, čo môžeme usúdiť nielen z hudobnej stránky, ale aj z hľadiska názvov a terminológie, ktoré sa v piesňach využívajú. Potvrďuje to aj skutočnosť, že ich varianty nenachádzame v iných slovenských lokalitách vo Vojvodine. Na ukážku uvádzame dve piesne. Prvou z nich je pieseň s incipitom *Pri mitrovskej bráni* (Príklad 25), kde je zasa zdôraznená vojenská služba: kôň, „*sersám novi*“, šablíčka, ale aj vojenské hodnosti ako *obster*,⁶¹ *gemajner*⁶² či *oficier*.⁶³ Názov „mitrovská“ sa pravdepodobne vzťahuje na lokalitu Mitrovica v Srijeme, ktorá má v súčasnosti názov Srijemska Mitrovica. Pieseň je pozoruhodná aj z hudobného hľadiska: ako jedna z mála slovenských ľudových piesní vo Vojvodine obsahuje tzv. chromatický mezotetrachord,⁶⁴ ktorý sa nachádza v druhom úseku nápevu. Pomerne známou v povedomí Pazovčanov je aj pieseň *Zalėteu sokolík* (Príklad 26), hoci sa v súčasnosti zvykne spievať len zriedkavo. Jej text odzrkadľuje ťažké postavenie vojaka, ktorý „*v špitáli omdlieva*“. Svojej milý vykresľuje, ako na zámku v Petrovaradíne vojakov trápia (*muštrujú*). Pre obidva uvedené príklady zo Starej Pazovy je príznačná aj bohatá ozdobnosť, ktorá predstavuje lokálne špecifikum.⁶⁵

Najpočetnejšiu podskupinu tvoria ľúbostné vojenské piesne, ku ktorým možno priradiť 110 záznamov. Práve táto podskupina je najrozšírenejšou v slovenskom piesňovom repertoári vo Vojvodine, o čom svedčí aj vysoký počet variantov v rozsahu 74 záznamov. Pre piesne z tejto skupiny sú charakteristické ľúbostné tematické prvky, napriek tomu však v ich popredí zostáva vojenská tematika. V tejto podskupine môže byť zachytená dráma odchodu milého na vojnu a rozlúčka s milou. Takou je napríklad pieseň *F šírom polí hruška stojí* (Príklad 27), v ktorej milá plače nad odchodom svojho milého ešte viac ako jeho nešťastní rodičia:

⁵⁸ Stretli sme sa ešte s incipitmi *Zimúnska kasárňa* či *Prešporská kasárňa*.

⁵⁹ BURLASOVÁ, Ref. 21, s. 178-179

⁶⁰ BURLASOVÁ, Ref. 21, s. 180-181.

⁶¹ Plukovník.

⁶² Vojak bez hodnosti.

⁶³ Dôstojník.

⁶⁴ KRESÁNEK, Ref. 45, s. 105-106, s. 112-115.

⁶⁵ LOMEN, Kristína: Ozdobný spev ako súčasť piesňovej tradície Slovákov v Starej Pazove (Srbsko): dokumentácia, analýza, interpretácia. In: *Musicologica Slovaca*, roč. 12 [38], 2021, č. 2, s. 155-252.

*Ňeplačú tak otec, mať,
ako plače frajerka,
že jej buďe nocúvavať
prázna postielka.*

Prvú strofu tejto piesne nachádzame v jednej z balád o vojne.⁶⁶ Avšak v novom prostredí sa z nej zachovala len prvá strofa, druhá strofa zároveň zodpovedá charakteru ľúbostných vojenských piesní, v dôsledku čoho sme ju zaradili do tejto kategórie.

Ďalším charakteristickým motívom je túžba dievčaťa vykúpiť milého z vojny za peniaze (100 zlatých).⁶⁷ Nachádzame ho v piesni *Na Dunaji šati prali* (Príklad 28), ktorá je známa vo viacerých lokalitách Vojvodiny. Milá pri praní šiat videla pochodovať milého, ktorého vzali za vojaka. Dievčina volá na milého a chce ho vykúpiť, avšak mládenec jej odpovedá: „*Za sto zlatých mňa ňedajú, bo vojákom potrebujú.*“

Ďalším príznačným motívom je ochota dievčaťa ísť bojovať namiesto milého. Uvedená tematika sa nachádza v piesni *Buďe vojna, buďe* (Príklad 29), kde milá vyjadruje svoju túžbu vysadnúť na koňa a ísť za milým do kasárne. Je ochotná nielen starať sa o neho („*Čo bi si ti milá, čo bis tam robila? Z tebe šati prala...*“), ale aj ísť namiesto milého do boja:

*Kebi mi cisár dau
koňička vraňiho,
sadla bi na ňeho,
tajšla bi bojuvať
za mojho milého.*

Zmienky o takejto praxi v lokalite sme v historickej literatúre nenašli. Je preto pravdepodobné, že aj táto pieseň bola prinesená zo Slovenska.

Nepočetné sú záznamy, v ktorých sú vykreslené scény z bojiska. V piesňach sa opisuje ťažké rozpoloženie vojakov, hlad, smäd, nebezpečenstvo, hluk, zranenie a smrť. K tejto podskupine sme priradili 23 záznamov. Takou je napríklad pieseň z Kovačice s incipitom *Koňiček moj smutní, vrání* (Príklad 30). Začiatok boja sa prejavuje prostredníctvom trúbenia („*Hudba hučí, trúbi vrešťa*“), cez prosbu smerovanú k Bohu o pomoc a šťastie („*Daj že Bože, daj že šťastia*“). Následne je už tematizovaný samotný boj („*Rúbajú sa šabličkami, strielajú sa gulôčkami*“) a zranenia, resp. smrť mládencov („*chlapcom hláuke odfrkujú*“).

V piesni s incipitom *Čo sa stalo nové v meste Maribore* (Príklad 31) vojaka počas boja zavalila zem, v dôsledku čoho zomiera. Pred tým však posla odkaz frajerke a matke, aby jeho návrat nečakali. Z kontextu piesne sa môžeme domnievať („*zavalila zem vojaka v srbskej pešadije*“), že vznikla v novom prostredí.

Vo viacerých lokalitách sme sa stretli s piesňou *Pri Prešporku pri Dunaji* (Príklad 32). Ako ukážku uvádzame variant z Pivnice, v ktorej mládenec napriek ťažkému zraneniu v boji („*pravá ruka odrezaná, levá noha odtatá*“) a po prevezení do nemocnice prejavuje vôľu žiť a naďalej bojovať („*dok je vo mňa kvapka krvi, verne bojuvať budem*“).

⁶⁶ BURLASOVÁ, Ref. 3, Katalóg slovenských naratívnych piesní, s. 458-460.

⁶⁷ BURLASOVÁ, Ref. 21, s. 44-45.

V piatej podskupine sa nachádzajú piesne, ktoré možno datovať do konkrétneho obdobia. V našom materiáli predstavujú nepočetnú, avšak zaujímavú skupinu. Celkovo sme do nej zaradili 30 záznamov. Ako prvé si možno všimnúť, že v týchto nepočetných záznamoch sú zastúpené viaceré lokality, nielen Stará Pazova a Kovačica (aj keď sú záznamy z týchto lokalít aj v tomto prípade najpočetnejšie), ale aj Pivnica, Vojlovica, Silbaša, Selenča, Boľovce a Aradáč. Svedčí to o tom, že vojenskú službu vykonávali aj muži z iných slovenských lokalít, pričom tieto piesne možno datovať približne do obdobia od polovice 19. storočia, keď bola zavedená povinná dvojročná až trojročná vojenská služba, až po druhú svetovú vojnu. Vzhľadom na texty piesní sa taktiež môžeme domnievať, že práve v tejto skupine piesní sa v najväčšej miere vyskytuje tvorba, ktorá vznikla v novom prostredí.

Pieseň *Keď zme išli do Mantále v noci* (Príklad 33) je pravdepodobne o niečo staršia. Názov *Mantála* je ľudovým (skomoleným) označením mesta a pravdepodobne sa vzťahuje na Mantovu v Lombardsku (Taliansko). Udalosti v nej obsiahnuté sa tak môžu spájať s obdobím v polovici 19. storočia, keď sa vojaci z Rakúsko-Uhorska zúčastňovali v bojoch o zjednotenie Talianska proti francúzskemu vojsku Napoleona III. V týchto bojoch monarchia prišla o Lombardsko a Benátky. Pri návrate z vojny niekoľkí Pazovčania kúpili veľký svietnik, ktorý sa dodnes nachádza v miestnom evanjelickom kostole.⁶⁸

Pozoruhodnou ukážkou je pieseň *Ke zme Varaždíne* (Príklad 34). Našli sme k nej niekoľko variantov, avšak všetky pochádzajú zo Starej Pazovy. Podľa historika Jaroslava Miklovica sa text piesne vzťahuje na obdobie 1. svetovej vojny. Konkrétne môže ísť o roky 1915 – 1917, keď sa formoval taliansky front na rieke Soči na území dnešného Slovinska. V uvedenom časovom rozpätí bola jedna časť rakúsko-uhorskej armády z východného frontu presunutá na taliansky front.⁶⁹ Speváčka Katarína Forgáčová sa o tejto piesni zmienila v súvislosti so svojím starým otcom (narodeným v roku 1890), ktorý bol vojakom počas 1. svetovej vojny.⁷⁰

Viaceré varianty sme zaznamenali pri piesni *Na jadranskom šírom mori* (Príklad 35). Varianty pochádzajú zo Starej Pazovy, Kovačice, Padiny a Aradáča. Je pozoruhodná z viacerých aspektov. Predstavuje jedinú pieseň z prostredia vojvodinských Slovákov, v ktorej je znázornená námorná pechota. Podľa historika Jaroslava Miklovica túto pieseň možno datovať do obdobia rokov 1919 – 1920, nakoľko sa v piesni spomína Jadranské more a Juhoslávia. Pieseň sa pravdepodobne viaže ku konkrétnej udalosti, keď jednotlivci (okrem iných aj Slováci) ako dobrovoľníci v srbskom vojsku cestovali loďou do boja smerom k prímorskému mestu Rijeka, ktoré sa nachádza na území Chorvátska. V uvedenom období patrila Rijeka pod taliansku správu, išlo sa bojovať o jej oslobodenie. Na tejto ceste jedna z lodí narazila na námornú mínu, v dôsledku čoho niektorí vojaci zahynuli, medzi nimi aj jeden Pazovčan.⁷¹ V piesni je opísané rozpoloženie vojakov, ich smútok a strach nielen z boja, ale aj z rozbitého mora. Pieseň teda patrí k novej tvorbe, ktorá reagovala na konkrétnu historickú udalosť.

Niekoľko piesní možno datovať do obdobia 2. svetovej vojny. Spomínajú sa v nich predstavitelia politického života z tohto obdobia (*Tito, Stalin*), ďalej názov bývalej kra-

⁶⁸ Údaje nám poskytol historik J. Miklovic. LOMEN, Ref. 4, s. 166.

⁶⁹ Historické údaje nám poskytol historik J. Miklovic.

⁷⁰ LOMEN, Ref. 4, s. 165.

⁷¹ Informácie k tejto udalosti nám poskytol historik J. Miklovic. Údaje o vojakovi, ktorý zahynul pri tejto udalosti, sú zverejnené v jeho publikácii pri čísle 156. In: MIKLOVIC, Ref. 19, s. 52.

jiny Juhoslávia (alebo *Jugoslavija*), partizáni či červená vlajka (*zástava*). Na ukážku uvádzame pieseň s incipitom *Chlapci kamaradi* (Príklad 36) zo Selenče, v ktorej sú mládenci vyzvaní, aby sa ešte neženili, pretože bude vojna. V piesni sa zároveň spomínajú zranenia vojaka. Aj na tomto mieste môžeme hovoriť o vzájomnom prelínaní motívov z odlišných tematických podskupín. Ďalšia pieseň *Mi Slováci, mi vojáci* (Príklad 37) z Vojlovice taktiež pochádza z rovnakého obdobia. Pieseň však možno označiť aj za vlasteneckú. V popredí jej textu je smelosť, nebojácnosť pred nepriateľom, odhodlanosť obrániť vlasť a oslava *súduhu Tita*.

Len v minimálnom zastúpení nachádzame piesne z obdobia bojov s Turkami. Vojna s Turkami sa síce spomína v niektorých piesňach, avšak v ich popredí je najmä ľúbostná tematika. Našli sme len jedinú ukážku typickej vojenskej piesne, v ktorej sa spomína *turecká zem*. Uvádzame ju v ďalšom príklade *V tej tureckej zemi* (Príklad 38).

Piesne patriace do šiestej podskupiny obsahujú tematiku návratu z vojenčiny, ale aj návrat z vojny. Zatiaľ čo návrat z vojenčiny predstavuje radostnú udalosť, návrat z vojny je poznačený bolestnými zážitkami, spomienkami, a najmä skutočnosťou, že nie všetci, ktorí odišli, sa aj navrátili. V piesňach z Vojvodiny predstavujú nepočetnú skupinu, do ktorej sme zaradili len 16 záznamov. Ich zastúpenie je skromné aj v piesňovom repertoári zo Slovenska.⁷² Ako ukážku uvádzame jeden príklad, ktorý je rozšírený vo viacerých lokalitách vo Vojvodine. V piesni *Keť som išou z vojne* (Príklad 39) vojaka po návrate rodičia nespoznávajú. Rozpozná ho jeho mladšia sestra (v niektorých variantoch frajerka) vďaka šabli, ktorá sa mu na boku zabýsla.

Z tonálneho aspektu aj na tomto mieste môžeme hovoriť o rozmanitom zastúpení jednotlivých hudobnoštýlových vrstiev, pričom najpočetnejšími sú piesne patriace k novej piesňovej kultúre tvoriace približne 71 % z vojenských piesní štvrtej skupiny. V jej rámci dominujú novouhorské piesne. V minimálnom počte sme zaznamenali nápevy starej piesňovej kultúry, kam možno priradiť približne 2 % piesní. Až 25 % piesní možno klasifikovať do prechodnej štýlovej medzivrstvy, v rámci ktorej sú najpočetnejšie pentatonické piesne. Zvyšné 2 % predstavujú záznamy piesní bez nápevov.

Záver

Imigrácie slovenského etnika na územie Vojvodiny v 18. a na začiatku 19. storočia predstavujú významný historický moment. Prestahované slovenské obyvateľstvo sa muselo vyrovnáť s viacerými zmenami, predovšetkým geografickými (z hornatých častí Slovenska sa presťahovali do rovinatých častí), sociálnymi, ekonomickými, ale aj jazykovými a kultúrnymi. Nový spôsob života ovplyvnil aj samotné zamestnanie. Slovenské obyvateľstvo sa vo väčšine prípadov zaoberalo roľníctvom (poľnohospodárstvom). Avšak v najjužnejších oblastiach habsburskej monarchie bolo pridelenie pôdy podmienené doživotnou vojenskou službou. V týchto lokalitách (najprv v Starej Pazove, neskôr v Kovačici a Padine) preto prakticky v každej rodine aspoň jeden mužský člen bol vojakom z povolania. Táto skutočnosť mala bezpochyby výrazný vplyv aj na samotný piesňový repertoár.

⁷² BURLASOVÁ, Ref. 21, s. 46.

Ukázalo sa, že vojenské piesne v tradičnom speve vojvodinských Slovákov zastávajú dôležité miesto. O tom svedčí aj relatívne vysoké percentuálne zastúpenie týchto piesní v piesňovom repertoári s podielom približne 8 %. Relatívne vysoký je aj počet lokalít, v ktorých sme identifikovali vojenské piesne. S najvýraznejšou diferencovanosťou ako z tematického, tak i z hudobnosťového hľadiska sme sa stretli v lokalitách Stará Pazova, Kovačica a Padina. Práve v uvedených troch lokalitách mala vojenská služba najdlhšiu tradíciu. Táto skutočnosť pravdepodobne ovplyvnila aj počet vojenských piesní a ich rozmanitosť. Ukázalo sa však, že v rámci celku majú dôležitú úlohu aj piesne z ďalších lokalít, ktoré prispeli k výraznejšiemu podielu piesní o verbovaní (Báčka, Banát), ale aj piesní, ktoré možno datovať do konkrétneho obdobia (najmä jednotlivé lokality v Báčke).

Z tematického hľadiska najmenej zastúpené sú piesne prvej skupiny (o lapačke), ktoré tvoria približne 2 % vojenských piesní. O niečo početnejšie sú piesne druhej skupiny (o verbovaní), kam sme priradili približne 8 % záznamov. Do tretej skupiny (regrútske piesne) možno zaradiť približne 19 % záznamov, zatiaľ čo najpočetnejšími sú vojenské piesne štvrtej skupiny (piesne o vojne). Tie tvoria približne 71 % z celkového počtu skúmaného materiálu. Z hudobnosťového hľadiska sú najpočetnejšími piesne patriace k novej piesňovej kultúre, kam možno priradiť približne 65 % piesní. Prekvapivým zistením bolo relatívne bohaté zastúpenie piesní patriacich k prechodnej štýlovej medzivrstve, kam možno priradiť približne 30 % záznamov. Aj keď najpočetnejšími z nich boli pentatonické nápevy, relatívne bohatý bol aj výskyt hypotonality. Najmenej zastúpené sú nápevy starej piesňovej kultúry, ktoré tvoria necelých 5 % piesní.

Pri skúmaní vojenských piesní sa ukázalo, že viac ako tretina z nich bola prinesená z pôvodnej vlasti. Ich nápevy sú vo väčšine prípadov v súčasnosti odlišné, ale ich texty sú vzájomne porovnateľné. Domnievame sa však, že počet takýchto piesní môže byť ešte vyšší, čo by sa eventuálne zistilo podrobnejším skúmaním zápisov zo Slovenska v archívnych fondoch a publikovaných piesňových zbierkach a ich komparáciou s vojenskými piesňami z Vojvodiny. Pri piesňach, ktoré boli prinesené z pôvodnej vlasti, sme sledovali premeny, ktoré sa týkali predovšetkým textovej (tematicko-motivickej a jazykovej) stránky piesní. V piesňach, v ktorých sa zachoval tematický základ, sme poukázali na niektoré termínové alebo nárečové zmeny z nového prostredia. Často sme sa stretli s vojenskými piesňami, v ktorých nastala kontaminácia piesňových typov iným piesňovým žánrom, najčastejšie lyrickými ľúbostnými piesňami.

Na príklade zo Starej Pazovy sme poukázali na premeny, v ktorých niektoré vojenské piesne napriek svojmu tematickému zameraniu v novom prostredí nadobudli novú funkciu, čím sa stali súčasťou obradu v rámci svadobného ceremonálu. Poukázali sme aj na novú piesňovú tvorbu, ktorá preukázateľne vznikla v novom prostredí. Väčšinu týchto piesní možno datovať do obdobia 1. polovice 20. storočia. Do súvislosti ich možno dávať najmä s udalosťami z 1. a 2. svetovej vojny. Nové prostredie ako aj udalosti, ktoré sa diali v rámci nových štátnych útvarov, ovplyvnili vznik nových piesní. Prispeli tak k celkovému obohateniu tohto piesňového žánru nielen v repertoári vojvodinských Slovákov, ale aj v tradičnom slovenskom speve vojenských piesní vo všeobecnosti.

PRÍLOHA

Príklad 1: vojenská pieseň (o lapačke), spev: Ján Filip (nar. 1934), zber a zápis: Kristina Lomen, Stará Pazova (Sriem), apríl 2014

37''
2) 9) 12) 3) 7) 10) 13)
Ne - chcev som Pa - zo - ve vo - ja - kom bi - - - - - ti,
4) 5) 8) 6) 11) 14) 1)
a - ľe ma chi - ti - ľi, čo mám ro - bi - ti.
1) 1. sfa pri op. 2) 2. sfa 3) 2. sfa 4) 2. sfa pred op., 4. sfa pred op.
5) 2. sfa pri op., 4. sfa pri op., 6. sfa 6) 2. sfa pri op. 7) 3. sfa 8) 3. sfa 9) 4. sfa
10) 4. sfa 11) 4. sfa 12) 5. sfa 13) 5. sfa 14) 6. sfa

1. Nehceť som Pazove vojakom biť, /: ale ma chitili, čo mám robiť. :/	4. Ke som šiel cez mesto, mesto muruvano, /: viď som džovčatko višňuruvano. :/
2. Keď ste ma chitili, tu ma aj majte, /: na ruke, na nohe putá mi dajte. :/	5. Ja na ňu slovenski, ona na mňa česki. Ďe si bou, ěe táš, šuhaj pazovskí.
3. Na ruke, na nohe putá mi daľ, /: aj so mnou do zámku maširuvali. :/	6. Ďe som bou, ta tájďem, hore cestami, /: azda si posretnem mániluvani. :/

Príklad 2: vojenská pieseň (o lapačke), spev: Pavel Lešťan (1964 – 2015), zber a zápis: Kristína Lomen, Stará Pazova (Sriem), jún 2014

38" 1) 3) 9)

Tem pa - zo - vskí ko - sto - ľí - ček, ko - lo ňe - ho

5) 2) 4) 6) 7) 10)

bie - la ľes. Po - vedz že mi mi - ľí, mój ho - lú - bok si - ví,

8)

či ti prí - d'eš k nám e - šťe dñes.

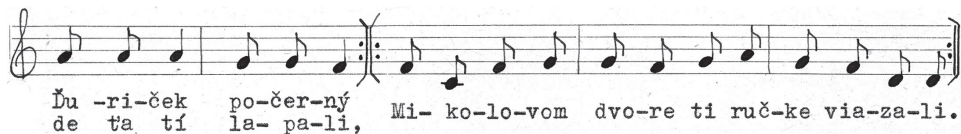
1) 2. sfa 2) 2. sfa 3) 3. sfa, 4. sfa, 6. sfa

4) 3. sfa 5) 4. sfa, 5. sfa 6) 4. sfa 7) 5. sfa, 6. sfa

8) 6. sfa, 7. sfa 9) 7. sfa 10) 7. sfa

1. Tem pazovskí kostolíček,
kolo ňeho biela ľes.
Povedz že mi milí,
mój holúbok siví,
či ti prídeš k nám ešte dñes.
2. Príďem, príďem, lebo misím,
na tom vranom koňíčku.
Podajže mi milá,
holubjenka sivá,
podajže mi pravú rúčku.
3. Ke mi ju podávala,
tak žalosne plakala.
Bodaj som ťa milí,
mój holúbok siví,
bola ňi poznala.
4. Bola ňi poznala,
aňi rúčku podala.
Aňi tebe milí,
mój holúbok siví,
ňebola tuto dočkala.
5. Ke to milej mať počula,
hñed' ona ta bežala.
Vitaj sim mój milí
z ďalekej krajiňi,
ktože ti je tak príčina.
6. Ktože bi mi bou príčina,
ľem tem pazovskí richtár.
Tem ma chitať kázau,
ruke, nohe zviazav,
a šikuvav do Komárna.
7. A vi páňi kapitáňi
otvárajťe tie vráti.
/: Šikujú regrúta
z vážho regementa,
šecok vám je dorúbaňi. :/

Príklad 3: vojenská pieseň (o lapačke), zber a zápis: Benjamín Kamenár, Stará Pazova (Sriem), 1. polovica 20. storočia, odpis, RÚHV 15794

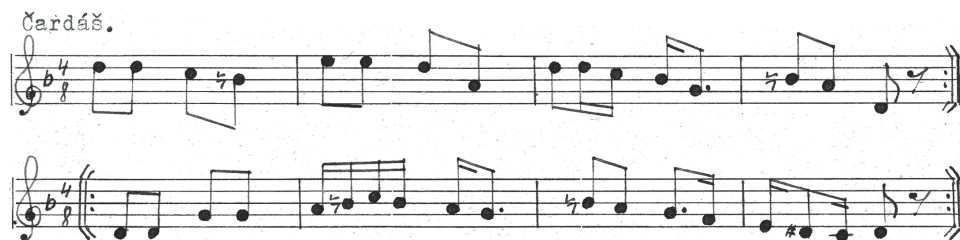
1. Ďuriček počerný de ťa tí lapali Mikolovom dvore ti ručky viazali.	2. Bubnuvav bubnuvav košelku zhadzuvav frajervočka lem mi košelvočku zhadzuj.

Príklad 4: vojenská pieseň (o verbovaní), zber a zápis: Pavel Tomáš a Pavel Baláž, Kovačica (Banát), 2. polovica 20. storočia (P. Tomáš – P. Baláž, 1997, s. 433-444, č. 610)

1. Čierne oči, chojťe spať, /: čierne oči, chojťe spať, bo misíte rano stať, bo misíte ráno stať. :/	6. Keď verbujú, budú brať, /: keď verbujú, budú brať, škoda chlapcou na stokrát, škoda chlapcou na stokrát. :/
2. Rano, rano, ranečko, /: rano, rano, ranečko, keď vichodí slniečko, keď vichodí slniečko. :/	7. Škoda tebe, škoda mňa, /: škoda tebe, škoda mňa, škoda nážho spoznaňa, škoda nážho spoznaňa. :/
3. Keť slniečko vichodí, /: keť slniečko vichodí, má milá sa prechodí, má milá sa prechodí. :/	8. Daju koňa aj šati, /: daju koňa aj šati, aj klobúčik rohatí, aj klobúčik rohatí. :/
4. Prechodí sa po rinku, /: prechodí sa po rinku, doňesie nám novinku, doňesie nám novinku. :/	9. Ostam milá, komu kceš, /: ostam milá, komu kceš, veť ti moja ňebudeš, veť ti moja ňebudeš. :/
5. Novinečku takovú, /: novinečku takovú, že verbujú na vojnu, že verbujú na vojnu. :/	

Príklad 5: vojenská pieseň (o verbovaní), zber a zápis: Juraj Ruman a P. Žihlavský, Pivnica (Báčka), bez dátumu, odpis, RÚHV 15972

1. Tí pivnické štiri zvoni, tí nám pekne zvoňeli, zamiluval som si dievča, ale mi ho ňedali.	3. A tam hore na rínečku, tam sa chlapci verbujú, pójdem sa jich opítaťi, čo mi za verbu dajú.
2. Keť ňedali, ňech ňedajú, budú oni banuvať, zeberem si moje šati, a pójdem sa zverbuvať.	4. A oni mi povedali, že verbujú za tolár, škoda ťa je moja najmilejšia, škoda ťa je zaňeचा.

Príklad 6: vojenská pieseň (o verbovaní), zber a zápis: [?], Stará Pazova (Sriem), 1985 (M. Filip – J. Miškovic – M. Kmeť, 1995, s. 106, č. 83)

1. /: (F) tej pazouskej kancelári(i)
tam Jaňička zverbuvali, :/
/: zverbuvali na vojnu, na vojnu,
že budú mať slobodu. :/
2. /: „A vi, manko, čo plačete,
ve(d) vi so mňou ňepójdete, :/
/: so mňou pójde koňíček, koňíček,
na ňom sedí Jaňíček.“ :/

Príklad 7a: vojenská pieseň (o verbovaní), spev: Katarína Petrášová (nar. 1934), zber a zápis: Kristina Lomen, Padina (Banát), jún 2015

♩=103
1) 2) 5) 8) 12) 3) 13) 4) 9) 14)
Ja-no, Ja-no do-ma bí - vaj, do su-se-dov ňe-cho - die - vaj.
6) 10) 7) 11)
U su - se-dov sa zbo-jní - ci, zve - rbu - jú ťa te - jto no - ci.

1) 1. sfa pri op. 2) 2. a 3. sfa pred op. 3) 2. sfa 4) 2. sfa
5) 2. sfa pri op. 6) 2. sfa 7) 2. sfa 8) 4. sfa
9) 4. sfa 10) 4. sfa 11) 4. sfa, 5. sfa 12) 5. sfa
13) 5. sfa 14) 5. sfa

1. /: Jano, Jano doma bívaj,
do susedov ňechodievaj. :/
/: U susedov sa zbojníci,
zverbujú ťa tejto noci. :/
2. /: Keď zverbujú, budú brati,
dajú koňa, nové šati. :/
/: Nové šati, noví sersam,
ľem ti Jano koňa sedlaj. :/
3. /: Keď si počau koňa brati,
začali mu slzi hrať. :/
/: Keď si počal koňa sedlať,
začali mu slzi padať. :/

4. /: Milí, milí, čo si hútau,
keď si na náš oblog búchau. :/
/: Hútau som si ja sám sebe,
že ja budem frajer tebe. :/
5. Milá moja čas' mislela,
keď si za mnou zatvárala. :/
/: Mislela som sama sebe,
že ja budem žena tebe. :/

Príklad 7b: vojenská pieseň (o verbovaní), zber: Ladislav Leng 1967, zápis: Eugen Česník 1971, Kovačica (Banát), RÚHV 28763

Allegretto ($\text{♩} = 108$)

Jaňík, Jaňík, doma bívaj, do susedov ňechoďjevaj, u susedov verbov-
níci, zverbujú ťa tejto no-ci.

1. Jaňík, Jaňík, doma bívaj,
do susedov ňechoďjevaj,
/: u susedov verbovníci,
zverbujú ťa tejto noci. :/
2. Keď verbujú, budú bratí,
budú dávať novje šati,
novje šati, noví mundjer,
len si, Jaňík, koňa viber.
3. Keci začal viberati,
začali mu slzi hraťi,
/: keci začal naňho sadať,
začali mu slzi padať. :/

Príklad 8: vojenská pieseň (o verbovaní), zber a zápis: Juraj Ferík st., Padina (Banát), 1953 (J. Ferík, 2004, s. 222, č. 359)

$\text{♩} = 80$ V1 V2

Ma - ľí fi - go - ví strom zo - hí - na sa g ze - mi dóu.
Mój pek - ní ka - lap - čok str - hóu mi ho vet - rík dou. Dú - chaj vet - rík,
ve už dl - ho ňe - bu - deš, už náš Mar - šal Tí - to za vo - ja - kou ver - bu - je.
Ma - ľí fi - go - ví strom g ze - mi

1. Maľí figoví strom zohína sa g zemi dóu,
mój pekni kalapčok, strhou mi ho vetrík dóu.
Dúchaj vetrík, ve už dlho ňebudeš,
už nás Maršal Tito za vojákov verbuje.

Príklad 9: regrútska pieseň, zber a zápis: Ján Petráš, Aradáč (Banát), 1968, RÚHV 25992

♩ = 128

Náš aradáč to je pekná dedina,   len že je v ňom
velmo smútna novina.   Smútna, smútna, akože by nebola,
la,   ke nám šeckých regrútov zverbujú ta.

1. Náš Aradáč to je pekná dedina, len že je v ňom velmo smutná novina. /: Smutná, smutná, akože by nebola, ke nám šeckých regrútov zverbujú ta. :/ 2. Kamarát moj čo si ty taký smutný? Keby ja bol taký regrút ako ty, keby ja bol taký regrút ako ty, nebol by ja taký smutný ako ty.	3. Lachko Ťebe moj kamarát rosprávať, ve ťi to ňi po prajtkách chodjevať, od večera do rána na varťe stáť, mladý vojak ňeskúsený ako ja.

Príklad 10: regrútska pieseň, zber a zápis: Marián Járek, Vojlovica (Banát), začiatok 21. storočia
(J. Čukan, 2015, s. 503)

Voľne

Ak ma mi-lá ra-da máš, pre-daj fšet-ko, čo len máš, po - pre-daj
ko - ňe, vo - li, vi - meň ma s tej - to voj - ni.

1. Ak ma milá rada máš, predaj všetko, čo len máš, popredaj koňe, volí, vimeň ma s tejto vojni. 2. Koňe, volí nepredám, lebo ich ja rada mám, ja rada koňe chovám, ňigdaj sa nenahnevám.	3. Ak ma milá rada máš, predaj všetko, čo len máš, popredaj zem, lúce, vimeň ma, moje srdce. 4. Zeme, lúce nepredám, lebo ich ja rada mám, ja rada žitko kosím, ňigdaj sa nežarosím.

5. Ak ma milá f srci máš,
predaj fšetko, čo len máš,
popredaj vinohradi,
vimeň ma s tejšo radi.

6. Vinohradi ňepredám,
lebo ich ja rada mám,
ja rada víno pijem,
ňigdaj sa ňeopijem.

Príklad 11: regrútska pieseň, spev: Pavel Lešťan (1964 – 2015), zber a zápis: Kristina Lomen, Stará Pazova (Sriem), jún 2014

♩ = 80

4) 2) 8)

Po-čka-j'te re-grú-t'i prí - d'e vám hlas

3) 9)

ot pá - na ci - sá - ra ku - fre za vás.

7) 5)

Ku - fre no - vie, ko - ňe vra - - - ňie,

6) 1)

bu - d'e - t'e re - grú - t'i sa - dať na ňe.

1) 1. sfa pri op. 2) 2. sfa, 3. sfa 3) 2.-5. sfa 4) 3.-5. sfa 5) 3.-5. sfa

6) 3.-5. sfa 7) 4. sfa, 5. sfa 8) 5. sfa 9) 5. sfa

1. Počkajte regrúti príde vám hlas
ot pána cisára kufre za vás.
/: Kufre novie, koňe vraňie,
budete regrúti sadať na ňe. :/

2. Ke zme mi na koňe visadali,
šeckím nám mamičke zaplakali.
/: Jaj mamička, čo plačete,
ve vi ta tam s nami ňepójdete. :/

3. Ako bi zme smutňie ňeplakali,
ke zme vás mi ťaško vichovali.
/: Ťaško, ťaško ako ťtákov,
pána cisárovi za vojákov. :/

4. Podaj mi mamička tú sviečočku,
nak si ja posvietim tú cestičku.
Či je sucho a či blato
a či je cestička samuô zlato.
Ňije sucho, aňi blato,
ale je cestička samuô zlato.

5. Podaj mi kamarát tú sviečočku,
nak si ja posvietim frajerôčku.
Či je moja, a či tvoja,
a či je frajerka pajtášova.
Ňije moja, aňi tvoja,
ale je frajerka pajtášova.

Príklad 12: regrútska pieseň, zber a zápis: Juraj Ferík st., Báčsky Petrovec (Báčka), 1958 (J. Ferík, 2004, s. 309, č. 523)

♩ = 104

V No - vom Sa - de za vo - ja - ka ma za - ľi,

5

11

mo - je vla - si na krá - tuč - ko stri - ha - ľi, mo - je vla - si šej, hoj,

na ko - ľe - ná pa - da - ľi, o - ťec, ma - ťi aj s fra - jer - kou pla - ka - ľi.

17

še - jaj, hoj,

1. V Novom Saďe za vojáka ma zaľi,
moje vlasi na kratučko strihaľi,
/: moje vlasi šej, hoj, na koľená padaľi,
oťec, maťi aj s frajerkou plakaľi. :/
2. Ňeplačťe vi moja drahá mamička,
keď ja pójďem, zazvoňí mi šabľička,
/: keď ja pójďem, šej, hoj, ta do sveta šíriho,
sadňem si ja na koňíka vraňiho. :/
3. Ňebolo to šťiri tížňe do vojňe,
ňedala mi moja milá po vóľi,
/: Ňedala mi, šej hoj, biele vínko s pohára,
prenocuj ti, moj šuhajko do rána. :/
4. Ja nocuvať tejto noci Ňebudňem,
bo ja misím maširuvať celí dňem,
/: čakajú ma šej, hoj, pod obľočkem vojáci,
bo ja misím maširuvať tej noci. :/

Príklad 13: regrútska pieseň, zber a zápis: Benjamín Kamenár, Stará Pazova (Sriem), 1. polovica 20. storočia, odpis, RÚHV 15730

V tom pa- zov - skom mies- nom do - me v tom pa- zov-skom
mies-nom do - me tam stri-ha - ju vlás-ke mo - je
tam stri - ha - ju vlás- ke mo - je.

1. /: V tom pazovskom miesnom dome :/ /: tam strihaju vláske moje. :/	5. /: Frajerka ti nespomôže :/ /: ak ti otec mať nemože. :/
2. /: Moje vláske srebro zlato :/ /: nedbaju to páni zato. :/	6. /: Otec mati pomáhali :/ /: rada boli že ma zali. :/
3. /: Pam kapitam mi poviedav :/ /: žebi som sa neobzerav. :/	7. /: Zali zali v prvom rvočku :/ /: pripreli mi šabľu k bočku. :/
4. /: Drž sa synku eksecirku :/ /: nepozerať na frajerku. :/	

Príklad 14: regrútska pieseň, zber a zápis: Pavel Tomáš a Pavel Baláž, Kovačica (Banát), 2. polovica 20. storočia (P. Tomáš – P. Baláž, 1997, s. 468, č. 668)

Allegretto ♩ 108

Na - čo sťe ma, ro - di - čo - via, od ma - lič - ka cho - va - ňi,
na - čo sťe ma, ro - di - čo - via, od ma - lič - ka cho - va - ňi. Keť som
vás mau, še - jaj, o - pat - ru - vať, ej, za vo - jáč - ka ma za - ňi.

- Načo sťe ma, rodičovia, od malička chovali,
načo sťe ma, rodičovia, od malička chovali,
/: keď som vás mau šejaj, opatruvať,
ej, za vojáčka ma zali. :/

2. Keť som vám mau, rodičovia, nohe ruke odmieňať,
keť som vám mau, rodičovia, nohe ruke odmieňať,
/: teraz misím, šejaj, na tej vojne,
ej, za dva ruočky bojovať. :/
3. Ľavá rúčka odstrelená, pravá nuoška zoťatá,
ľavá rúčka odstrelená, pravá nuoška zoťatá,
/: píše pismo mojím kamarátom,
ej, že je vojna začatá. :/

Príklad 15: regrútska pieseň, zber a zápis: Pavel Tomáš a Pavel Baláž, Kovačica (Banát), 2. polovica 20. storočia (P. Tomáš – P. Baláž, 1997, s. 468-469, č. 669)

Allegro $\text{♩} = 132$

Čer - ve - ná ru - žič - ka s čer - ve - ním prek - vi - tá,
be - leh - rac - ká ka - sár - ňa je šlin - ge - rom o - bi - tá.

1. Červená ružička s červením prekvitá,
/: belehracká kasárňa je šlingerom obitá. :/
2. Ňeplačte vi, mamko, že ja vojak budem,
/: ale plačte, nariekajte, kto vás chovať bude. :/
3. Vichová vas, mamko, moj najmlačí braček,
/: a ja pójdem skusovať vojenský chlebiček. :/
4. Vojenský chlebiček, tem je ver ňi slaní,
/: každý vojak si ho solí svojima slzami. :/
5. Solí si ho, solí, lebo si ho misí,
/: keť kapitám naňho zvolá, zastať mierne misí. :/

Príklad 16: regrútska pieseň, zber a zápis: Ján Lomen, Kysáč (Báčka), 50. – 60. roky 20. storočia, rukopis, SNK-LA, B V/45

volne - roztiahnuť

ši - ro - kvo je to ky - sác - ko po - le

ši - ro - kvo je to ky - sá - cko po -

le po ňom i - de po - te - še - nia mó - je.

1. /: Širokvo je to kysácko pole :/
/: po ňom ide potešenia moje. :/
2. /: Po ňom ide rukma zalamuje :/
/: že jej milý zajtra maširuje. :/
3. /: Ozaj milý či baš maširuješ :/
/: ozaj milý či ma sebou vezmeš. :/
4. /: Ako ťa ja drahá duša mám ziať :/
/: ke ty vidíš že ja mám malý pľac. :/
5. /: Tam na boku visí mi šablička :/
/: a na druhom obrok pre koníčka. :/

Príklad 17: regrútska pieseň, zber a zápis: Soňa Burlasová, Selenča (Báčka), 1967, RÚHV 36640

Sostenuto ♩ = 76

Keď ja smutni pojdem na tu vojnu,

kemu ja za - na - hám milú mo - ju.

a ja ju za - na - hám kama - rá - dom,

kým sa ja ňe - vrá - ťim z vojni do - mov.

1. Keď ja smutni pojďem na tu vojnu,
kemu ja zanáham milú moju.
/: A ja ju zanáham kamarádom,
kým sa ja ňevráťim z vojni domov. :/
2. Počul som na veži hodíni biť,
došla mi cedula, že už mám ísť,
došla mi cedula od pána cisára,
že už mám rukovať za husára,
kamarádi moji, buďte takí dobrí,
zahrajte mi čardáš po mój vóli.

Príklad 18: vojenská pieseň, spev: Spevácka skupina pazovských žien, zber a zápis: Kristina Lomen, Stará Pazova (Sriem), jún 2014

43"

Čo sa sta - lo no - vé f tej Sta-rej Pa - zo - ve,
že še - cia mlá - d'e - nci, že še - cia mlá - d'e - nci,
ru - ku - jú do vo - jňe.

1) 2. sfa   2) 2. sfa pred op.   3) 2. sfa, 4. sfa   4) 2.-4. sfa

1. Čo sa stalo nové
(f) tej Starej Pazove,
/: že šecia mládenci,
že šecia mládenci,
rukujú do vojňe. :/
2. Prišla im novina
ot pána cisára.
/: Šablíčku pripínať,
kufere prichisťovať,
na vojnu vojuvať. :/
3. Keď zme si mi mladí
na kohe sadali,
/: šablíčka štrngala,
rosička padala,
mámilá plakala. :/
4. Ňeplač milá, Ňeplač,
nehup svoje očka,
/: vojna sa pomiňe,
láska ňezahiňe,
veť ti budeš moja. :/

Príklad 19: vojenská pieseň, zber a zápis: Pavel Tomáš a Pavel Baláž, Padina (Banát), 2. polovica 20. storočia (P. Tomáš – P. Baláž, 1997, s. 452-453, č. 640)

Moderato ♩ = 100

Bub - nu - ju, bub - nu - ju a mi eš - te pi - je - me, ňes - ka
ko - ňa sed - lať, zaj - tra ma - ši - ru - vať šab - ľou do bo - ja.

1. /: Bubnuju, bubnuju a mi ešte pijeme, :/
/: neska koňa sedlať, zajtra maširuváť šablou do boja. :/
2. /: Do boja krutiho, že sa bude aj krv liať, :/
/: a ti, moja milá, frajerka úprimná, budeš doma spať. :/

Príklad 20: vojenská pieseň, zber a zápis: [?], Stará Pazova (Sriem), 1985 (M. Filip – J. Miškovic – M. Kmeť, 1995, s. 201, č. 214)

Moderato ♩ = 100

Náš pá - m ka - práľ pri bur - gu sto - jí Kto - že je - mu spo - mó - že
a tak sa vom na voj - nu stro - jí
ak si vom sám ňe - mó - že ka - no - ni, ge - ve - ri je - mu spo - mó - žu .

1. Náš pá m kapráľ pri burgu stojí
a tak sa vom na vojnu strojí.
Ktože jemu spomóže,
ak si vom sám nemóže,
/: kanóňi, geveri jemu spomóžu. :/
2. Ke som ja bóu malí, ňepoznau si ma,
uš som dorjasou, zavolau si ma,
siví mundjer si mi dau,
abi som ho obljekau,
/: abi som stajme ja maširuvau. :/
3. Bánd a nám hrá, srce raduje,
náš pá m cisár komandíruje:
„Hurá, chlapci, hura-ra,
fert-gevera, pantrontáš,
/: bráňte ma, chlapci, napomínam vás!“ :/

Príklad 21: vojenská pieseň, zber a zápis: Pavel Tomáš a Pavel Baláž, Kovačica – Padina (Banát), 2. polovica 20. storočia (P. Tomáš – P. Baláž, 1997, s. 472, č. 674)

Allegretto ♩ = 108

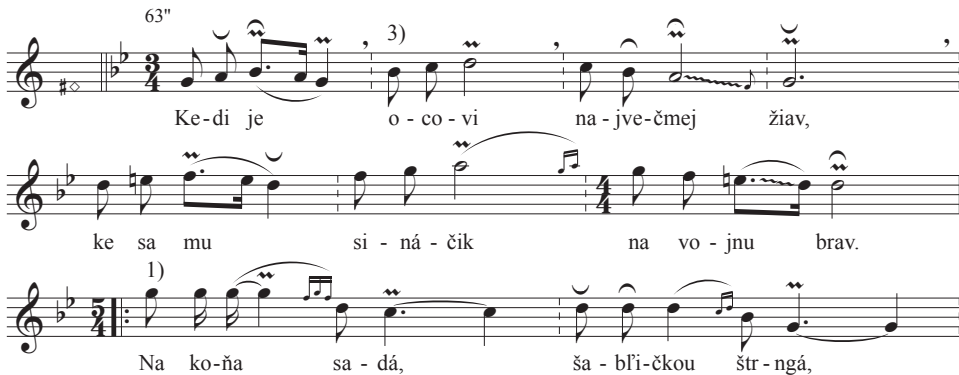

Ka - ma - rá - ti pre - mi - ľi, čo - ho zme sa do - ži - ľi,
že mi už na tú voj - nu po dru - hý raz i - de - me,
do - ži - ľi, a - kí je to tem náš svet,
i - de - me, jak na bie - ľej šaf - ra - no - vej ru - ži kvet, mo - ja mi - lá
ňe - ve - ri, že ja pój - dem do voj - ni, do voj - ni.

1. Kamaráti premilí, čoho zme sa dožili, dožili,
že mi už na tú vojnu po druhý raz ideme, ideme.
/: Akí je to tem náš svet, jak na bielej šafranovej ruži kvet,
moja milá neverí, že ja pójdem do vojni, do vojni. :/
2. /: Veď mi ona uverí, keď ma zazrie na koňi, na koňi. :/
/: Na koňičku, na vranom, karabinek aj revolver, ja na ňom,
a pri bvočku šablíčka, ostam zdravá má milá Anička. :/
3. Letí vetrík z bojišťa, ňesie lístok od ista, od ista,
veť sa milá poteší, keď jej lístok doletí, doletí.
/: Ľavá rúčka zraňená, pravá nvoška od kolena zoťatá,
uš tá vojna ma milá, uš tá vojna krvavá začala. :/

Príklad 22: vojenská pieseň, spev: Vladimír Žolnajt (nar. 1964), zber a zápis: Kristina Lomen, Stará Pazova (Sriem), jún 2014

63"

Ke - di je o - co - vi na - jve - čmej žiav,
ke sa mu si - ná - čik na vo - jnu brav.
Na ko - ňa sa - dá, ša - bľi - čkou štr - ngá,

1) 1. sfa pri op., 2. sfa   2) 1. sfa pri op., 2. sfa   3) 2. sfa

1. Kedi je ocovi največmej žiav, ke sa mu sináčik na vojnu brav. /: Na koňa sadá, šabličkou štrngá, tedi je ocovi največmej žiav. :/	2. Kedi je maťeri največmej žiav, ke sa jej sináčik na vojnu brau. /: Na koňa sadá, lštočok skladá, tedi sa maťeri srce puká. :/

Príklad 23a: vojenská pieseň, zber a zápis: Pavel Tomáš a Pavel Baláž, Kovačica – Padina (Banát),
2. polovica 20. storočia (P. Tomáš – P. Baláž, 1997, s. 464-665, č. 662)

1. Pančouská kasárna maľovaná,
maľovali chlapci zo šabláma.
/: Chlapci zo šabláma, koňe s potkováma,
a švárne ďioučence zo slzáma. :/
2. Neplačte, mamičko, veď ja prídem,
nak si ja dva ruočke vibojujem.
/: Keď ja domou prídem a vás živích nájdem,
potom vás, mamičko, chovať buďem. :/
3. Pančouská kasárna širokí dvor,
po ňom sa prechodí tem milí moj.
/: Po ňom sa prechodí, prežalosšie plače,
ač sa tá kasárna celá trase. :/
4. Pančouská kasárna na dva štoke,
vizerá moj milí na obloke.
/: Vizerá, vizerá, moj milí z obločka,
či mu je f Pančove frajeruočka. :/

Príklad 23b: vojenská pieseň, zber a zápis: Juraj Ferík st., Báčsky Petrovec (Báčka), 1952 (J. Ferík, 2004, s. 329, č. 563)

♩ = 104

7

Pre - špor-ská ka-sár-ňa, ma-lu-va - ná, Chlap-ci pies-nič - ká - ma
 chlap - ci ju ma-lu - jú šab-lič-ká - ma.
 d'iou-čen - ce sl - zá - ma, pre - špor-ská ka-sár-ňa ma-lu-va - ná.

1. Prešporská kasárňa maľovaná,
chlapci ju maľujú šabličkama.
Chlapci piesničkama, dioučence slzáma,
prešporská kasárňa maľovaná.
2. Prešporská kasárňa, širokí dvor,
po ňom sa prechádza tem milí mój.
Po ňom sa prechádza, prežalosne plače,
aš sa tá kasárňa celá trasie.
3. To mala mamička, veľikí žiau,
keď sa jej sináčik na vojnu brau.
Keď na koňa sadau, šabličku pripínau,
to mala mamička veľikí žiau.
4. Ňeplačte mamička, veď ja prídem,
veď ja na tej vojne nežahniem.
Keď ja domou prídem a vás živú nájdem,
veď ja vás, mamička, živiť budem.

Príklad 24: vojenská pieseň, zber a zápis: Pavel Tomáš a Pavel Baláž, Kovačica – Padina (Banát), 2. polovica 20. storočia (P. Tomáš – P. Baláž, 1997, s. 466, č. 665)

Grave ♩ 40

Zas - pie - vou slá - vi - ček f tej ta - lian - skej ze - mi, ža - los - ňe za -
 vo - lau, pre - hor - ko za - pla - kau, šu - ha - jík na ko - ňi.

1. Zaspievau sláviček f tej talianskej zemi,
/: žalosne zavolau, prehorko zaplakau,
šuhajik na koňi. :/
2. Koňiček moj vraní, sivo tmavej farbi,
/: keď som naňho sadau, keď som naňho sadau,
zem spod seba hrabau. :/
3. Zem hrabau od žiaľu a z veľkým súžeňím,
/: prenešťasní je to, prenešťasní je to
tem život vojenský. :/

Príklad 25: vojenská pieseň, spev: Pavel Lešťan (1964 – 2015), zber a zápis: Kristina Lomen, Stará Pazova (Sriem), jún 2014

45"
3) 4) 3) 1)

Pri mi - tro - vskej brá - ňi sto - jí vra - ňí kôm,

2)

aj na tom ko - ňi, aj na tom ko - ňi,

je se - rsam no - ví.

1) 2. sfa 2) 2. sfa, 3. sfa 3) 3. sfa pred op.

4) 3. sfa pri op.

1. /: Pri Mitrovskej bráni
stojí vraňí kôm, :/
/: aj na tom koňi,
aj na tom koňi
je sersam noví. :/

2. /: Ešte na tom koňi
visí šablíčka, :/
/: čo sa bó brániť,
čo sa bó brániť
moja hlavička. :/

3. /: Otec je orbster
a sim gemajner. :/
/: Kto šablu nosí,
tem zahinúť misí
ako oficier. :/

Príklad 26: vojenská pieseň, spev: Pavel Lešťan (1964 – 2015), zber a zápis: Kristina Lomen, Stará Pazova (Sriem), apríl 2014

78"

3) 6) 4)

Za-ľe - ťev so - ko - ľík nat ťi - chím Du - na - jom.

1) 2) 7)

Za - rmú - ťe-nuô d'jo - vča, za - rmú - ťe-nvô d'jo - vča

5)

nat svo - jim šu - ha - jom.

1) 1. sfa pri op., 2. sfa pri op.-4. sfa 2) 1. sfa pri op.-3. sfa 3) 2. sfa, 3. sfa

4) 2. sfa, 3. sfa 5) 2. sfa pred op., 3. sfa, 4. sfa 6) 4. sfa

7) 4. sfa

1. Zaľeťev sokolík
nat ťichím Dunajom.
/: Zarmúťenô d'jovča,
zarmúťenô d'jovča
nat svojim šuhajom. :/

2. Zarmúťenô plače,
aj slzi vilieva,
/: že jej frajer verní,
že jej frajer verní
f špitáli omdlieva. :/

3. Píše milej listok,
leží rozmaríne.
/: Ja som milá v zámku,
ja som milá v zámku
f Petrovaradiňe. :/

4. F Petrovaradiňe
vojakov muštrujú
/: aj mňa frajerôčka,
aj mňa frajerôčka,
obliekať uš tájdu. :/

Príklad 27: vojenská pieseň, spev: Pavel Lešťan (1964 – 2015), zber a zápis: Kristina Lomen, Stará Pazova (Sriem), apríl 2014

1' 07"

F ší - rom po - ľi hru - ška sto - jí
Pod ňou sto - jí mo - ja mi - lá,
1) pe - kná, ze - ľe - ná. V e - nej rú - čki ru - čník
ňe - vi - pla - ka - ná.
má, s ňím si o - čká u - ťie - ra, roz - ma - rie - nok,
strom ze - ľe - ňí pe - kňe si vo - ňia.
1) 1. sfa pri op.

1. F šírom poli hruška stojí
pekná zelená.
Pod ňou stojí moja milá
ňeviplakaná.
V enej rúčky ručník má
s ňím si očka utiera,
rozmarienok, strom zeleňí,
pekne si voňa.

2. Ňevedeu som tejto noci,
že vojak budem,
že na svojom pleci pušku,
nosievať budem.
Aj na bôčku šablíčka
plačú otec, mamička,
že stratili svojho sina
v dvaciatom rôčku.
Ňeplačú tak otec, mať
ako plače frajerka,
že jej bude nocúvať
prázna postieľka.

Príklad 28: vojenská pieseň, spev: Vladimír Žolnaj (nar. 1964), zber a zápis: Kristina Lomen, Stará Pazova (Sriem), jún 2014

$\text{♩} = 120$

1) 8) 2) 3) 6) 9) 4)

Na Du-na-ji ša-ti pra - ľi, d'e vo-ja-ci mar-ši - ra - ľi.

7) 10) 11)

Vi - d'e - la mi - lá mi - ľi - ho, pla-ka-la, vo-la-la na - ňho.

1) 2. sfa, 3. sfa 2) 2.-4. sfa 3) 2. sfa 4) 2. sfa, 4. sfa

5) 2. sfa, 4. sfa pred op. 6) 3. sfa 7) 3. sfa

8) 4. sfa 9) 4. sfa 10) 4. sfa pri op. 11) 4. sfa pri op.

1. Na Dunaji šati praľi,
d'e vojaci marširoľi.
/: Viďela milá milího,
plakala, volala naňho. :/

2. Milí, milí, milujem ťa,
za sto zlatích vikúpim ťa.
/: Za sto zlatích mňa ňedajú,
ba vojakov potrebujú. :/

3. Kebi ja bou prostí vojak,
bolo bi to šecko inak,
/: aľe že som veľkím pánom
v regemente kapitánom. :/

4. Vidiš milá aká si ti,
keď ja príďem spala bi si.
/: Počkaj milá buďeš spaťi,
keď ja buďem marširoľi. :/

Príklad 29: vojenská pieseň, spev: Anna Šagová (nar. 1980), zber a zápis: Kristina Lomen, Stará Pazova (Sriem), apríl 2014

59"

$\text{♩} = 120$

Bu-d'e vo-jna, bu - d'e, kto vo - ju - vat' bu-d'e.

1)

Bu-d'e vo-jna, bu - d'e, kto vo - ju - vat' bu-d'e.

2) Tem mój naj-mi - ľe - jší, vo sve-ľe naj - kra - jší,

4) tem vo - ju - vať bu-ďe.

1) 2. sfa 2) 2.-4. sfa 3) 2. sfa pred op. 4) 2.-4. sfa

1. /: Buďe vojna, buďe,
kto vojuvať buďe. :/
/: Tem mój najmilejší,
vo svete najkrajší,
tem vojuvať buďe. :/

3. /: Čo bi si ti milá,
čo bis tam robila. :/
/: Z tebe šati prala,
tebe milovala,
to bi ja robila. :/

2. /: Kebi mi cisár dau
koňička vraňiho, :/
/: sadla bi na ňeho,
tajšla bi bojuvať
za mójho milého. :/

4. /: Komu bi si milá
tie šati dávala. :/
/: Tebe najmilejší,
vo svete najkrajší,
tebe bi dávala. :/

Príklad 30: vojenská pieseň, zber a zápis: Pavel Tomáš a Pavel Baláž, Kovačica – Padina (Banát),
2. polovica 20. storočia (P. Tomáš – P. Baláž, 1997, s. 457, č. 648)

Sostenuto $\text{♩} = 76$

Ko-ňí - ček moj smút - ni, vra - ní, pre - be - raj ľem no - žič -

ká - mi, pre - be - raj ľem, pre - be - raj ľem no - žič - ká - mi.

1. Koňiček moj smutní, vraní,
preberaj ľem nožičkami,
/: preberaj ľem, preberaj ľem
nožičkami. :/

3. Hudba hučí, trúbi vrešťa,
daj že, Bože, daj že šťastia,
/: daj že, Bože, daj že, Bože,
daj že šťastia. :/

2. Kím zájďeme za tú horu,
spoza hori do tábora,
/: spoza hori, spoza hori
do tábora. :/

4. Oceľ skáče od oceľi,
rúbaju sa chlapci smelí,
/: rúbaju sa, rúbaju sa
chlapci smelí. :/

5. Rúbaju sa šablíčkami,
strielajú sa guľočkami,
/: strielajú sa, strielajú sa
guľočkami. :/

6. Šablě gulke nasleduju,
chlapcom hláuke odfrkuju,
/: chlapcom hláuke, chlapcom hláuke
odfrkuju. :/

Príklad 31: vojenská pieseň, zber a zápis: Ján Lomen, Kysáč (Báčka), 1964, rukopis, SNK-LA, B V/45

čardáš 1 = 120

Čo sa stá - lo no - vé v mes - te
Ma - ri - bo - re za - va - li - la
zem vo - ja - ka v srb - skej pe - ša -
di je.

1. Čo sa stálo nové v meste Maribore
zavalila zem vojaka v srbskej pešadije.
2. Keď ho zavalila na boha zavolať,
/: jaj bože moj premilený už som dobojuval. :/
3. Už som dobojuvav, pre moju krajinu
/: slúbili nám náš pám cisár zlatú metaliju. :/
4. Odpíšte, odkážte tej mojej frajerky
/: aby ma viac nečakala, aby sa vydala. :/
5. Odpíšte odkážte aj mojej materi
/: aby ma viac nečakala pri sladkej večeri. :/

Príklad 32: vojenská pieseň, zber: Ladislav Leng 1967, zápis: Eugen Česník, Pivnica (Báčka), RÚHV 27330

Moderato /88/

Pri Prešporku pri Du-na-ji stojí skala viso- ká, pri nej stojí
mo-ja milá, čer-ne šátek viší- vá.

1. Pri Prešporku pri Dunaji stojí skala visoká,
pri nej stojí moja milá, černe šátek višiva.
2. Lachko ti je, moja milá, černi šátek višivať,
a ja smutní, ňeveselí musím rovno v glidu stáť.
3. Rovno stojím, rovno hľadím jako skala, jako pen,
dojde guľa rožarená vihodí ma z glidu ven.
4. Keď ma z glidu vihodeli, do špitálu ma dali,
pište líštek g mojej milej, že som plezíruvaní.
5. Pravá ruka odrezaná, levá noha odťatá,
pište líštek mojej milej, že je vojna začatá.
6. Z jednej strany doktor stojí, moje rani zväzuje,
z druhej strany fráter stojí, k smrti ma pripravuje.
7. Ľepripravuj ti ma k smrti, veď ja ešte žiť budem,
/: dok je ve mňa kvapki krvi, verne bojuvať budem. :/

Príklad 33: vojenská pieseň, spev: Ján Pecník (1930 – 2020), zber a zápis: Kristína Lomen, Stará Pazova (Sriem), jún 2014

$\text{♩} = 92$

Keď zme i - šfi do Ma-ntá - Ťe v no - ci
tam nám hra - ťi tí vo - je - nskí hu - ci.

Tam nám o - ňi hra - ľi, še - cia zme pla - ka - ľi,
že zme vo - ňe, v no - ci ma - ší - ra - ľi.

1) 2. sfa 2) 2. sfa 3) 2. sfa 4) 3. sfa

1. Keď zme išli do Mantále v noci
tam nám hrali tí vojenský huci.
Tam nám oňi hrali, šecia zme plakali,
že zme voňe, v noci mašírali.
2. Keď zme maľi do kasárňi schádzat,
počav na nás drobňi dáždik padať.
Kasárňa prekrásna, mámilá ohlás sa,
či počuješ ešte mojho hlasu.
3. Poprávajte posteľe v sáli,
a na ňich ľihajte mladí hraňičiari.
Misíte privikať, na milie zabúdať,
zajtra ráno máte mašíruvať.

Príklad 34: vojenská pieseň, spev: Katarína Forgáčová (nar. 1938), zber a zápis: Kristina Lomen, Stará Pazova (Sriem), október 2014

Ke zme Va-ra-žďi - ňe na dá - ňšík sa-da - ľi,
ej, ej, tri nám ba - ndi hra - ľi, še - cja zme pla - ka - ľi.

1) 2. sfa 2) 2. sfa 3) 2. sfa, 3. sfa
4) 3. sfa, 4. sfa 5) 3. sfa 6) 3. sfa 7) 4. sfa 8) 4. sfa, 5. sfa
9) 5. sfa 10) 5. sfa

1. Ke zme Varaždíne
na dánšik sadali,
ej, ej, tri nám bandi hrali,
šecja zme plakali.
2. A tje naše matke
za nami volali,
ej, ej, děti naše, děti,
deže tájdu s vami.
3. Tájdu oňi, tájdu,
do taljanskej zemi,
ej, ej, do taljanskej zemi,
tam zahinú s nami.
4. A ke zme mi prišli,
do krčme zme zišli,
ej, ej naľej nám krčmárka
š červeňiho vína.
5. Krčmárka naľjala
chlapcom do pohára.
/: Ej, ej, napime sa bratia,
za to naše zdravia. :/

Príklad 35: vojenská pieseň, zber: Ladislav Leng – Stanislav Dúžek 1969, zápis: Eugen Česník, Kovačica (Banát), RÚHV 28823

Allegro assai (♩ = 144)

Po Jadranskom šírom mori ploví gali- ja: na ňej píše zlatím

slovom: Juhosláví- ja.

1. Po Jadranskom šírom mori ploví gali- ja:
/: na ňej píše zlatím slovom: Juhoslávija. :/
2. Maríneri smutní, bládí na stráži stoja.
/: Sám Pán Boh vje, či sa vráťja tej noci z boja. :/
3. Každí prosí Pán Boha: Bože dobrí bud',
/: utíš more, rozdvoj loďe, ňedaj nám zhinúť. :/

Príklad 36: vojenská pieseň, zber a zápis: Soňa Burlasová, Selenča (Báčka), 1967, RÚHV 36542

Maestoso $\text{♩} = 84$

Chlapci kama - radi, ruku - vať buďte,

chlapci kama - radi, rukuvať buďte.

Tito vam dozvo - liu, ženiť sa mo - že

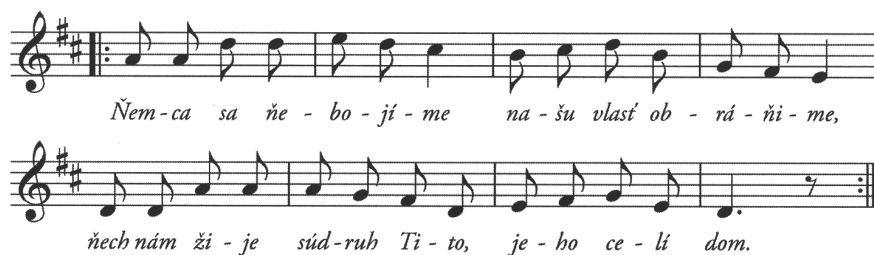
1. /: Chlapci kamarádi,
rukuvať budete. :/
Tito vam dozvoliu,
ženiť sa môžete.
2. /: Tito vam dozvoliu,
Stalin ešte niekde, :/
neženť sa, chlapci,
vojna bude ešte.
3. /: Vojna bude ešte
v tej Jugoslavije, :/
kerí do nej pojde,
každí v nej zahniú.
4. /: Jajaj, mňa, bože mój,
prvého raňilo, :/
jajaj, mňa, bože mój,
do špitála dalo.
5. /: Nigdo sa nepíta,
či sem já raňení, :/
ale sa ma píta,
či ja mám peňazí.
6. /: Ja peňazie nemám,
bo som nešporuvau, :/
sto dinárou na deň,
to som si vibojuvau.
7. /: Sto dinárou na deň,
aj porciju chleba, :/
na tom vojákovi
mašíruvať treba.

Príklad 37: vojenská pieseň, zber: neuvedený, zápis: Marián Járek, Vojlovica (Banát), začiatok 21. storočia (J. Čukan, 2015, s. 549)

$\text{♩} = 120$

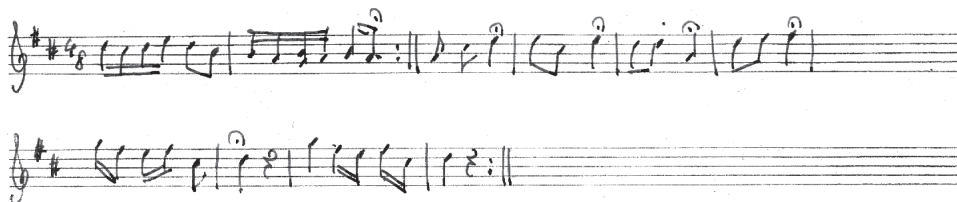
mi Slo - vá - ci, mi - vo - já - ci sr - ca sme - lí - ho,

mi sa Něm - ca ne - bo - jí - me, za - že - nie - me ho,

1. Mi Slováci, mi vojáci srca smeliho,
mi sa Nemca ňebojíme, zaženieme ho,
Nemca sa ňebojíme našu vlasť obráňime,
nech nám žije súdruh Tito, jeho celý dom.

Príklad 38: vojenská pieseň, zber a zápis: Juraj Ruman, Pivnica (Báčka), 1957, RÚHV 16275

1. V tej tureckej zemi,
žiadný kresťan neni,
tie turecké strely,
hrajú jak organy,
hrajú jak organy.
2. Nebojím sa bitky,
žiadneho plezíru,
ale sa ja bojím,
vojenských doktoru,
vojenských doktoru.
3. Vojenský doktoru,
to sú katovníci,
tí nam telo režu,
gulky vyberajú,
gulky vyberajú.
4. Ani sa nespýtajú,
či to nás bolí,
len sa nás spytujú,
či máme peňazí,
či máme peňazí.
5. Ja peňazí nemám,
lebo som nešporuval,
čo ve dne fasujem,
to v noci prepíjem,
to v noci prepíjem.

Príklad 39: vojenská pieseň, zber a zápis: Pavel Tomáš a Pavel Baláž, Kovačica (Banát), 2. polovica 20. storočia (P. Tomáš – P. Baláž, 1997, s. 475, č. 678)

Allegro ♩ 132

Keť som i - šou z voj - ňe na vra - nom ko - ňo - vi,
 ňe - mo - hli ma po - znať ro - di - čo - via mo - jí,
 ňe - mo - hli ma po - znať ro - di - čo - via mo - jí.

1. /: Keť som išou z vojne na vranom koňovi, :/
 /: ňemohli ma poznať rodičovia mojí. :/
2. /: Ale ma poznala najmlačia sestrička, :/
 /: keť sa mi zablisla pri bvočku šablička. :/
3. /: Šabľa oceľová, to je moja žena, :/
 /: keť som bou na vojne, bola mi potrebná. :/
4. /: Šabľa oceľová, ostrá na dva boke, :/
 /: uš sa pominúli aj moje dva roke. :/

Summary

MILITARY SONGS OF THE SLOVAKS IN VOJVODINA: THE TRADITIONAL SONG GENRE AND ITS MUTATIONS IN A MINORITY SETTING

The study focuses on research of military songs and their changes, among the Slovak ethnic group in Vojvodina. As her basic material the author used archival sources of Slovak folk songs from Vojvodina, military songs from the relevant published song collections, and last but not least, also documentary song material from her own field work. The study has several chapters. In the first chapter the historical aspect of the Slovak ethnic group's migration to Vojvodina is succinctly explained, and also how life was organised in the most southerly regions of the Habsburg monarchy. It was found that the above-mentioned aspects had notably influenced the military songs of the Vojvodina Slovaks. A further chapter clarifies the premises for the classification of this song genre, based on which four distinct groups of military songs are distinguished. In further chapters the author treats each of the groups separately, studying them in terms not only of theme but also of musical style. When analysing individual thematic groups the author draws attention to the historical forms of conscription of young men; she compares the songs from Vojvodina with those from the territory of Slovakia and points to the changes of military songs in a minority setting. In conclusion, the study provides an overall evaluation of the state of preservation of this genre in the Slovak ethnic enclave in Vojvodina. At the same time, the author highlights the contribution made by these songs and their significance for Slovak folk singing, not only in Vojvodina but also on the territory of Slovakia.